

JÁSZKUNSAĞ

A TUDOMÁNYOS ISMERETTERJESZTŐ TÁRSULAT SZOLNOK MEGYEI SZERVEZETÉNEK FOLYÓIRATA

1962 SZEPTEMBER

VIII. ÉVFOLYAM, 3. SZ.

A VIII. KONGRESSZUS ELŐTT

Az elmúlt nyár újabb nagyfontosságú dokumentummal gazdagította politikai, gazdasági és társadalmi életünket. A Magyar Szocialista Munkáspárt VIII. kongresszusának előkészítéseként megjelentek a kongresszusi irányelvek.

Az Irányelvekből áradó őszinteségnek, egyszerűségnek a páthosza már első olvasásra megragadott minden becsületesen dolgozó, népe jövőjéért munkálkodó magyar állampolgárt. Megállapításai és feladatmegjelölései tartalmukban nagyszerűek, formájukban pedig frázis- és sallangmentesek. Ezért érzi minden magyar azt, hogy az Irányelvekben megfogalmazottaknak így kell lenniök és nem lehetnek másként. Nem véletlen, hogy a magyar társadalom legkülönbözőbb rétegeihez tartozók a napilapok és folyóiratok hasábjain kifejezést adnak egyetértésüknek. Az Irányelvek valóban a magyar nép millióinak akaratát foglalja nagyszerű, elvileg megalapozott egységbe. Hiszen van-e olyan józanul gondolkodó, becsületes magyar állampolgár, aki ne mondana határozott igent az Irányelvek megfogalmazta külpolitikára: a békés egymásmellett élésre, a teljes és általános leszerelésre, a népek kölcsönös kapcsolatainak erősítésére, a Varsói Szerződés melletti hűségre, a Szovjetunióhoz fűződő barátság további elmélyítésére és fejlesztésére.

A felszabadulás óta eltelt évek, de különösen az utóbbiak kissé elkényeztettek bennünket a nagy dolgok észrevétele és megcsodálása iránt.

A világűr meghódításának napjaiban az emberi megismerés újabb és újabb diadalainak láttán szinte természetesnek tűnik az Irányelveknek az a formailag prózainak tűnő megállapítása, hogy „A mezőgazdaság szocialista átszervezésével . . . , a magyar nép a szocializmus teljes felépítésének korszakába lépett”. Pedig mennyi hősi erőfeszítés, mennyi meggyőző érv, régi szokásokban megkövesült, hány konok koponya megvilágosítása kellett ahhoz, hogy a lenini elvek megsértése nélkül 900 000 parasztcsaládot a közös gazdálkodás útjára vezessünk anélkül, hogy egész mezőgazdaságunk számottevő zökkenőt élt volna át.

Ez az áttérés életformaváltásban évszázadokkal taszította előre a magyar parasztságot. Hogy ez a korszakos előrelépés a gondolkodásban is megtörténjék, éppen abban van megváltozott arculatú értelmiségünknek nem kis szerepe.

Mennyi és milyen sokrétű feladat vár még társulatunkra csak ennek az egyetlen gondolatuak megvalósításában is. Bár egyre kevesebb a művelődési szempontból „fehér folt” megyénkben, a paraszti gondolkodás formálása, az új közösségi tudat és erkölcs fejlesztése, s nem utolsó sorban a korszerű mezőgazdaság követelményeinek ellátására alkalmas, általánosan művelt emberek képzése még jórészt hátra van. Pártunk bizalmának nagyszerű bizonyítéka, hogy ennek a munkának a végrehajtását tőlünk, magyar nevelésügyi, mezőgazdasági, műszaki és egészségügyi, jogi és közgazdasági értelmiségtől várja.

Öndicséret nélkül mondhatjuk – az utóbbi évek eredménye alapján –, hogy értelmiségünk, amely éppen pártunk ellenforradalom utáni politikája révén meggyőződésben, világnézeti szilárdságban oly nagyot lépett előre, meg tud felelni a reá váró feladatoknak.

Ehhez adja meg az anyagi alapot az Irányelvek azon megállapítása, hogy a társadalom és az állam erejét a gazdasági építés mellett elsősorban a kulturális építőmunka fellendítésére fordítjuk. Ezen az alapon érthető és reális pl. az a gondosság, amellyel ez a dokumentum – szinte visszatérően – a szakmunkásképzés fontosságáról, a magasabb szaktudáson alapuló kezdeményezésekről, a tudományos alapon nyugvó tervezésről, a tudósok, szakértők bevonásáról beszél. Így válik igazán a tudomány termelőerővé.

A művelődés, a tudomány és kultúra jelentőségét formálisan is érzékelteti a kulturális eredményeinkről és feladatainkról szóló cikkely gazdagsága. Itt érezzük legjobban azt az első cikkelytől kezdve önkéntelenül jelentkező belső szükségyszerűséget, amely arra készlet bennünket, hogy e feladatokat önmagunkra, illetve arra a szűkebb körre vonatkoztassuk, amelynek magunk is tagjai vagyunk. Így érezzük szinte személyre szólóan magunkénak mi, TIT-tagok azt a – már a VII. kongresszuson is megfogalmazott, s most megújított – feladatot, hogy tanítsuk az embereket szocialista módon élni, dolgozni és gondolkodni.

A szocialista életforma és gondolkodásmód alapjait rakja le az iskolareform. Bár az iskolareform végrehajtásával kapcsolatos gondok: az új tantervek kimunkálása, a szakirányú előképzés rengeteg szervezési feladata, a szakközépiskola új, még nem, vagy alig próbált útjai, stb. elsősorban pedagógus tagtársaink vállán nyugszanak, de végrehajtásában az egész társadalom érdekelt. Tagtársaink közül pedig számos mérnök, agronómus tevőlegesen is részt vesz a mindennapok aprómunkájában.

Azok az anyagi és szervezeti könnyítések, amelyek az iskoláztatásban életbe lépnek, sőt már léptek (körzeti iskolák szervezése, középfokon a tandíj eltörlése, a származási kategóriák megszüntetése, felsőfokú oktatási intézmények hálózatának kiépítése, stb.) jelentős mértékben hozzájárulnak egész népünk kulturális színvonalának további emeléséhez. Nagy öröm minden értelmiségi számára, hogy az Irányelvek egész struktúrája sugalmazza a gazdasági szervező munka elsődlegességének hangsúlyozása mellett a tudomány megnövekedett szerepét.

Az Irányelvek külön is kiemeli a műszaki és társadalomtudományok jelentőségét. Az utóbbiét főleg abban a vonatkozásban, hogy „a társadalomtudományok művelői segítsék a szocialista építés tapasztalatainak elvi általánosítását, a fejlődés távlatainak tudományos megvilágítását, az antimarxista ideológiák elleni harcot, a pártosság lenini eszméinek védelmét és érvényesítését”.

Az Irányelvek a kutatók, tudósok viszonylatában beszél a tapasztalatátadásnak, a fiatalok nevelésének jelentőségéről. Nem tűnik azonban nagyképűségnek, ha mi is gondolunk a magunk portáján az utánunk jövők nevelésére, népművelésben szerzett gazdag tapasztalataink átadására. Szakosztályaink belső életének éppen ez lenne egyik szép és termelékeny epizódja.

A mi számunkra megszívlelendő az a megfogalmazás, amely a szellemi erők szétaprózásáról, célszerűtlen felhasználásáról, a konzervativizmus és szubjektívizmus okozta hibákról szól. Bizony a múltban a TIT munkáját is erősen gátolta, helytelenül befolyásolta az erők helytelen felhasználása és szétosztása.

A tömegek igenlésével találkozunk a művészi tevékenységre vonatkozó megállapítás és feladatmegjelölés is. A párt következetesebb *eszméi* irányításának jótékony hatása máris érződik egész művészeti életünkben. Örülünk a kísérletezés szabadságának, a tematikus és formai gazdagodás lehetőségeinek, s egyetértünk az öncélú modernkedés, a rosszízű sematizmus és dekadencia elutasításával. Irodalmi-művészeti

ismeretterjesztő munkánk alapvonalait is kijelöli ez a megállapítás. Ha ez alapvonalakat ad, akkor az alapelvet pedig a következő feladatmegjelölés tartalmazza:

„A népművelés is terjessze a szocialista hazafiság és a proletárinternacionalizmus eszméit, segítse elő a szocialista együttélés szabályainak meghonosítását, a tömegek izlésének formálását, a polgári-kispolgári ideológiai életfelfogás és erkölcs elleni harcot.”

Úgy hiszem, ehhez nem szükséges bővebb kommentár. Talán csodálkoznak egyesek, hogy az Irányelvek nem szab új feladatokat, hiszen népművelő – ismeretterjesztő munkánkban eddig is az igaz hazafiság, proletárinternacionalizmus szellemében dolgoztunk, s részesei voltunk eddig is a szocialista erkölcs diadaláért vívott harcnak. Ez így igaz. S éppen az a jó, hogy új, hangzatos feladatok helyett módunkban lesz a már megismerttet sokkal mélyebben, tartalmában átgondoltabban végrehajtani. Valamennyi területen van tennivalónk, s azt tartanám a szakosztályi munka legeredményesebb formájának, ha a tagság végiggondolná – számbavéve saját erőit és a központi szakosztályok adta segítség lehetőségeit is – hogy milyen módszerekkel, milyen sajátos eszközökkel tudna előbbre lépni akár a tömegizlés formálásában, akár a régi erkölcs és annak maradványai elleni harcban.

S itt újra idézem az erők összefogására vonatkozó passzust. A népművelési főhatóság irányításával pontosan el kellene határolni azokat a területeket, amelyeken a TIT sajátos adottságainak megfelelően a legjobban teljesítheti a maga feladatát. Az értelmiségi tömegek aktivitását a fiatalok bevonásával az eddiginél nagyobb mértékben ki lehet és ki is kell fejleszteni.

Sokkal bátrabban nyúlunk hozzá a szocialista ember nevelésének problémájához, a XXII. kongresszuson olyan klasszikus tömörséggel megfogalmazott kommunista erkölcsi tézisek új módszerekkel történő terjesztéséhez. Már voltak hasznos kezdeményezések olyan „népbetegségek” leküzdésére, mint az alkoholizmus, rendszeresen folyik a társadalmi tulajdon védelmének, az emberi együttélés szabályainak ismeretése, stb. Közélebb kellene azonban vinnünk ezeket oda, ahol a legtöbb probléma van. Előadásainkat, ankétjainkat stb. azokban a körzetekben kellene megtartanunk, ahol még sűrűbben előfordul az alkoholizmus, ahol a válások száma, a szülők hibájából apátlanná, anyátlanná vált gyermekek száma a legmagasabb, hogy közvetlenül azokhoz jusson el a felvilágosító szó meggyőző ereje, akiknek legnagyobb szükségük van rá. Vigyük ki a pedagógiai problémákat, a gyermeknevelés alapvető kérdéseit azok közé, akik saját hibájukon kívül nem juthattak ezeknek az ismereteknek a birtokába. Nem jelenti ez azt, hogy vakon bízunk a szó erejében, de társulatunk létének szükségességét is tagadnánk, ha kétségbe vonnánk az ismeretek terjesztésének tudatformáló jelentőségét.

Ha szakosztályaink munkájában valóban uralkodóvá válik az elmélet és gyakorlat egysége, ha az előadások, rendezvények témája valóban mai életünk lényeges kérdéseivel, dolgozóink általános és szakműveltségének emelésével van összefüggésben, akkor és csakis akkor felelhetünk meg az Irányelvek által a kultúra munkáival szemben támasztott igénynek, amelyet az Irányelvek szövege – más helyen ugyan, de a Tudományos Ismeretterjesztő Társulat tagjaira nem kevésbé vonatkozóan – így fogalmaz meg: „...Legyenek a szocialista ember nevelésének, az egységes szocialista társadalom formálásának élenjáró munkásai, terjesszék a szocialista kultúrát”.

Szurmay Ernő

Békemozgalom a Jászkunságon ötven évvel ezelőtt

1912 októberében kezdetét vette az első világháború előtti nemzetközi politika egyik legfontosabb eseménye: az első balkáni háború. Szerbek, török szultánság ellen. Ez a háború azonban nem csupán a harcoló felek ügye volt; bolgárok és más kis nemzetek igazságos, felszabadító harcot folytattak a feudális Európa imperialista nagyhatalmai is érdekeltek voltak a Balkán-félszigeten, s a közöttük fennálló ellentétek gyakran fenyegették azzal, hogy a balkáni konfliktus világgé alakul át. Ebben az 1912 októberétől 1913 májusáig tartó időszakban különösen az Osztrák–Magyar Monarchia magatartása keltett jogos aggodalmakat. Bécs fináncnökés–nagybirtokos körei az első balkáni háború folyamán többször tettek előkészületeket a hősiesen küzdő balkáni kis országok hátbatámadására.

„Háború vagy béke?” – ez volt a magyar politikai élet központi kérdése az 1912/13. évi első balkáni háború idején. A háborús veszélynek természetesen ki kellett váltania a magyar lakosság tiltakozó mozgalmát. 1912 október és 1913 május között – kisebb-nagyobb megszakításokkal – széleskörű háború-ellenes mozgalom volt hazánkban, melyben részt vettek a munkásosztály mellett más társadalmi rétegek: paraszti, értelmiségi, kispolgári, sőt egyes nagybirtokos csoportok is. Ez természetesen egybefonódott a magyar belpolitika átalakításáért, a demokratikus feladatok megoldásáért vívott küzdelemmel.¹ *Ebben a háború ellen és a szabadságjogokért vívott harcból az akkori Jász-Nagykun-Szolnok megye lakossága is kivette részét.*

Az első világháború előtti időszakban a megye gazdasági életét a mezőgazdaság erős túlsúlya jellemezte; a megye ipara eléggé fejletlen volt.² Míg az itteni nagybirtokosság a reakciós kormányzat támasza volt, élén Horthy főispánnal³ – a kisbirtokos parasztság már hosszú ideje ellenzéki beállítottságú volt. Az első világháború előtti években jelentős tömegbefolyással rendelkezett ezen a vidéken a Justh-Károlyi-féle függetlenségi párt.⁴ A munkapárti kormányzat nem nézett jó szemmel erre a megyére, mert uralma a Jászkunságon is népszerűtlen volt.

A munkásmozgalom Jász-Nagykun-Szolnok megyében már több évtizedes múltal rendelkezett ekkor. A szociáldemokrácia itteni terjedését azonban jelentős mértékben gátolta az ipar elmaradottsága. Jelentősebb üzemek csak Szolnokon és Jászberényben voltak. Bármilyen csekély létszámú is volt a munkásság a Jászkunságon, mozgalma az 1910-es évek elején már jelentős eredményeket mutathatott fel; „számos szakszervezet és munkáskör működött, ahol rendszeresen tartottak előadásokat”.⁵ A földmunkások körében is élénk mozgalmak voltak már a XIX. század vége óta a földesurak ellen. Tevékenységükre azonban károsan hatott az erők megoszlása, mivel a Mezőfi-, Csizmadia- és Áchim-féle irányzatoknak egyaránt voltak hívei ezen a vidéken.⁶

Amikor 1912 október elején az első hírek a balkáni háborús zavarokról megérkeztek, a megye közvéleménye számára is egy csapásra ez vált a legfontosabb kérdéssé.

A függetlenségi ellenzék kezdettől fogva a béke ügye mellé állt, és sajtója is ezt az álláspontot képviselte. „Miért kellene nekünk háború?”⁷ „Az ország népének jogra, szabadságra, nem pedig balkáni hódításra van szüksége”⁸ – ilyen és ehhez hasonló kommentárjai jól fejezték ki a megye lakosságának hangulatát. A szociáldemokraták pedig ezen továbbmenve a cselekvés útjára léptek. Október 6-án – mikor ország-szerte munkásmegmozdulások voltak a háború ellen – Szolnok szocialistái is akcióba léptek. Ezen a napon a városban párszáz munkás részvételével népgyűlést tartottak, melyen az egész nép érdekében követelték a béke fenntartását.⁹ Október 13-án pedig a jászberényi szociáldemokraták kívántak hasonló jellegű összejevetelt rendezni. Erre nagy előkészületek is történtek; Kunfi Zsigmond jött volna le Pestről előadónak.¹⁰ A gyűlésre azonban – a hatóság nyomása miatt – nem került sor.

Október végétől kezdve a jász-kunsági függetlenségek aktivitása is növekedett. A párt megyei szervezetei két országos jellegű megmozduláson is képviseltették magukat. Az egyik az október 27-i debreceni nagygyűlés volt; ezen – többek között – Jász-Nagykun-Szolnok megyéből is népes delegáció vett részt.¹¹ Ezen a demonstráción – Károlyi Mihály is, más szónokok háború-ellenes beszédeinek hatására – a tömeg „Vigye a fogát oda a pizkos Tisza!” és ehhez hasonló kiáltásokat hallatott.¹² A másik ilyen alkalom a november 10-i kecskeméti nagygyűlés volt. Ezen is képviseltette magát a szolnoki függetlenségi pártszervezet.¹³ A küldöttek is tanúi lehettek, amint az összesereglett tízezernyi tömeg a békét, a függetlenséget, sőt a köztársaságot is élte.¹⁴ /

„Éljen a köztársaság!” – ez az újfajta kiáltás szállt szájról-szájra a tömegek körében hazánkban. A dualizmus egész időszakában soha nem volt olyan erős Magyarországon a republikánus mozgalom, mint 1912 novemberében. Nagy György Köztársasági Pártja komoly sikereket ért el Jász-Nagykun-Szolnok megyében. (Ebben nemcsak a Jász-kunsági függetlenségi és ellenzéki hagyományai játszottak szerepet, hanem az a körülmény is, hogy az országos mozgalom központja a szomszédban: Hódmezővásárhely volt.) A megyében a köztársaságiak különösen Túrkevéen, Dévaványán és Mezőtúron szervezkedtek erősen.¹⁵ A republikánus eszme terjedése – melynek egyik fellegvára Jász-Nagykun-Szolnok volt – komoly aggodalmakat keltett a habsburgokhoz közelálló körökben.¹⁶

A köztársasági eszme terjedése azonban nem szűkíthető le Nagy György kispolgári pártjára. A munkásosztály körében is tért hódított ez a gondolat, s ennek jelei megyénkben is megmutatkoztak. November 8-án szociáldemokrata gyűlés zajlott le Szolnokon. Ehrenfeld előadó élesen támadta a Monarchia háborús előkészületeit, és állást foglalt Szerbia igazságos törekvései mellett.¹⁷ A gyűlés résztvevői körében igen elkeseredett hang uralkodott a bécsi agressziós tervekkel szemben, s követelték a munkapárti kormányzat távozását és az általános titkos választójog megvalósítását, sőt ezeken túlmenően a köztársaságot életető felkiáltások is elhangzottak.¹⁸ A szolnoki gyűlés szép példája volt a munkástömegek radikalizálódásának.

November 17-én egész Európa munkássága „békenapot” rendezett. Ez mozgáshozta Magyarország proletariátusát is. A november 17-i háború-ellenes megmozdulásokból nem maradt ki a Jász-kunság sem. A megye területén is terjedt az előző napokban a szociáldemokraták háború-ellenes röpirata, melyben „jó hazafi” és „hazátlan bitang” vitatkoznak: kiknek is érdekük a háború?¹⁹ A november 17-i gyűlést a szolnoki szocialisták a Lopocsi-féle vendéglő környékén rendezték meg. A tömeg nagy érdeklődéssel hallgatta Schwarz Ambrus szavait, amelyek leleplezték a Monarchia vezető köreinek háborús szítását és vádolták a budapesti kormányt is e sötét politika kiszolgálásáért.²⁰ Ugyancsak megmozdulásra került sor a „békenapon” Jászberényben is. Haáz Kálmán központi kiküldött volt itt az előadó; kifejtette, hogy a Monarchia balkáni politikája ellentétes a magyar nép érdekeivel és

hazánkban egyetlen épeszű ember sem kívánhat háborút.²¹ Mezőtúr, Türkeve, Török-szentmiklós és más nagykunsági kisvárosok szocialistái is rokonszenveztek a békenappal, de ezekben külön megmozdulásokra nem került sor november 17-én.

November végén azonban (az igen feszült diplomáciai helyzetben, amikor maide nem hadüzenetre került sor) a munkapárti kormányzat hozzáfogott a háború-ellenes akciók nyílt elnyomásához. Jász-Nagykun-Szolnok vármegye főispánjának és rendőrfőkapitányának is megküldték azt a belügyminiszteri rendelkezést, amely szerint erőlyesen kell fellépni „mindennemű katonáellenes propaganda avagy szervezkedés megakadályozására”.²² November végén – a hatósági nyomás eredményeképpen – be is következett a politikai tevékenység nagyrányú visszaesése a megyében. Bár az ellenzéki sajtó továbbra is a béke mellett foglalt határozottan állást („Miért ontsuk katonáink vérért a Balkánon?”)²³ – írta egy jellemző kommentár –, sem a szocialisták, sem a demokratikus függetlenségi erők részéről nem került sor a megyében semmiféle megmozdulásra. A III. csendőrkerületi parancsnokság (melyhez Jász-Nagykun-Szolnok megye is tartozott) november 28-án és december 1-én egyaránt azt jelenthette, hogy körzetében semmilyen veszélyes politikai cselekmény nem történt.²⁴ Nagy volt a megkönnyebbülés országszerte, és természetesen a Jászkunországban is.

December elején azonban egy időre váratlanul elmúlt a háborús veszély. A Balkánon ugyanis átmeneti fegyverszünetre került sor a harcoló felek között, s ez pillanatnyilag lehetetlenné tette a Monarchia katonai beavatkozását. „Oszlanak a viharfelhők”²⁵ – írta az ellenzéki sajtó, a lakosság érzelmeit fejezve ki. A politikai életre nehezedő nyomás enyhült, rendezvényekre ismét sor került, ezeken azonban már inkább belpolitikai kérdésekkel foglalkoztak; a béke problémáját az új helyzetben nem tartották többé aktuálisnak.

A belpolitikai kérdések közül leginkább a választójog volt az, ami körül az ellentétek kiéleződtek. 1912. december végén a munkapárti kormány beteriesztette törvényjavaslatát a szavazati jog tárgyában; ez elégséges szűk rétegeket kívánt választópolgárokká tenni. „Ilvesmit nem fogadhatunk el!”²⁶ – az ilyen vélemények általánosak voltak. Január 12-én Szolnok megyében népgyűlések zajlottak le ennek tárgyában. A szolnoki munkásság aznapi gyűlésén éles tiltakozások hangzottak el Tiszáék „választójogi csalása” ellen.²⁷ Hasonló hangnemben nyilatkoztak a jászberényi szociáldemokrata megmozdulás résztvevői is.²⁸ Ezeken az összejöveteleken – akárcsak az ország más városaiban is aznap – már kifejezésre jutott az a gondolat, hogy általános sztrájkra lenne szükség a népjogok érdekében.²⁹

Az egész ország munkásságának kívánságára január 26-án rendkívüli SZDP-pártkonferencia (melyen résztvettek szolnoki küldöttek is) tette magáévá a választójogért indítandó általános sztrájk ügyét.³⁰ A jászkunorsági szocialisták is lelkesedéssel fogadták ezt a határozatot. A megyei pártszervezetek részéről komoly előkészületek történtek. Igaz, hogy a mozgalom méreteit (más, iparosodottabb megyékhez képest) befolyásolta az a tény, hogy kevés volt az üzemi munkás a megyében; a meglévők viszont elszántan és úgyszólván egyöntetűen csatlakoztak a nagy ügvhöz. Egyes helyeken a politikai sztrájkot gazdasági követelésekkel is egybe kívánták kapcsolni. Így volt ez a jászberényi Neuberger-asztalosüzemben, hol már hosszabb ideje sorozatos sztrájkok zajlottak le.³¹

Akárcsak országos viszonylatban, a megyében sem volt azonban ez a nagy küzdelem kizárólag a proletariátus ügye. A függetlenségi párttal rokonszenvező paraszti és kispolgári rétegek is hajlandók voltak a munkások harcának erkölcsi és anyagi támogatására. „Nekünk is érdekünk, hogy igazságos, becsületes választójog legyen hazánkban”³² – az ilyen megnyilatkozások tükrözték azt a helyes felfogást, hogy a nagy célt: a munkapárti reakció kormányának megdöntését csakis közös erővel lehet elérni. Ez jutott kifejezésre a február 16-i jászberényi népgyűlésen, melyet a

szocialisták és a függetlenségek közösen rendeztek: a résztvevők a munkásság és polgárság egységét hangoztatták a demokratikus átalakulás érdekében.³³ A sztrájkra való előkészületek Jász-Nagykun-Szolnok megyében is rettegést keltettek a reakció körében. Innen is katonai erősítést kértek a kormánytól az esetleg elégtelennek bizonyuló rendőri és csendőri karhatalom mellé.³⁴

Március első hetében lett volna esedékes az általános sztrájk. Ez a hónap igen izgatott hangulatú napokkal kezdődött. „Közeledik a nagy összecsapás”³⁵ – az efféle hangok kifejezik a megyében is uralkodó nagyarányú feszültséget. Március 2-án – néhány nappal a kitűzött időpont előtt – négyülés zajlott le Szolnokon a szocialisták és a függetlenségek összefogásának jegyében. A résztvevő munkások körében „forradalmi indulat” uralkodott.³⁶ A felszólalók követelték a kormány távozását. Kifejezték, hogy készen állnak a nagy sztrájkra. Lelkesedést keltett a polgárság képviselőinek az a bejelentése, hogy a sztrájk napjai folyamán a kisiparosok és kiskereskedők segíteni fogják a munkások családait és egyéb módon is kifejezést adnak majd szolidaritásuknak.³⁷ Érdekes volt az aznapi mezőtúri gyűlés is. Itt a résztvevők nagy része földmunkás volt, kik úgy nyilatkoztak, hogy ők is abba fogják hagyni a sztrájk napjaiban a munkát a földekén.³⁸ A március 2-i gyűlések becsületes harc készségről tettek tanúbizonyságot. A megmozdulások résztvevői nem is sejtették, hogy a fővárosban közben már megkezdődtek a kulisszák mögötti tárgyalások az általános sztrájk leszerelésére.

Március 6-án érkezett Szolnokra is annak a híre, hogy a szociáldemokrata pártközpont elhalasztotta a politikai tömegsztrájkot.³⁹ Mint az országban mindenütt, úgy itt is nagy volt az elkeseredés. Az itteni szociáldemokrata vezetők is kellemetlen helyzetbe kerültek; hiszen hetekig egyébről sem volt szó, mint az általános sztrájk-ról, s most ez a hirtelen fordulat érthetetlen volt a munkások számára. A március 9-én a megyében tartott szociáldemokrata összejöveteleken mégis sikerült aztán – bár bizonyos nehézségek után – bizalmat szavatolni a pártközpont politikáinak.⁴⁰ A kiábrándultság azonban nagy volt a tömegek körében: hosszabb ideig újabban szocialista rendezvényekre nem került sor. A függetlenségi párt tagsága körében is a csalódás érzése lépett fel; miután a március 15-i összejövetelek lezajlottak⁴¹, a párt tevékenysége is alábbhagyott a megyében.

Érdemes azonban megjegyezni, hogy míg a szociáldemokraták és a függetlenségek tevékenysége hanyatlott, ugyanakkor a köztársasági párt aktivitása márciusban megnövekedett a Jászkunságban. A Nagy György-féle párt vezetőségének ugyanis nem volt része az általános sztrájk leszerelésében és így a tömegek előtt nem volt kompromittálva. Közvetlenül a sztrájk elhalasztásának hírért követő napokban – az általános kiábrándultság légkörében – az eddiginél is nagyobb tömeg fordult a republikánusok felé, kik még nem okoztak csalódást. Március 9-én Túrkevéen a Munkáskörben rendeztek a köztársaságiak a földmunkásszervezettel közös népgyűlést; a szónok Nagy György pártvezér volt, ki élesen támadta a kormányt, mely eladja az országot Ausztriának.⁴² Március 16-án Mezőtúron és Túrkevéen tartottak köztársasági népgyűléseket; az előadó ismét Nagy György volt, ki ezúttal mindkét helyen meg tudott ielenni. A gyűlések résztvevői az ország teljes függetlensége és a demokratikus választások mellett szálltak síkra.⁴³

Persze hamarosan kiderült, hogy a republikánus párt is hasonló hibákban szenved, mint a függetlenségek, vagy maguk a szocialisták. A cselekvés terén a köztársaságiak mozgalmában is megnyilvánult bizonyos tehetetlenség. A kormányzat azonban még így is veszélyesnek találta Nagy György pártjának agitációját, és elhatározta, hogy erőszakkal vet ennek gátat. Az április 14-i makói országos köztársasági pártkongresszus szétverése súlyos csapást mért a mozgalomra, de megsemmisíteni nem tudta. A Jászkunságon a republikánusok törzsgárdája híven kitért a zászló

mellett. Az április 14-én Makón alkalmazott durva erőszak a megyében is nagy felháborodást keltett (jellemző, hogy az egvébként a királyság pártján álló függetlenségek is elítélték a hatóságok eljárását).⁴⁴ Tiltakozásul az üldözés ellen, országszerte (így a mozgalom egyik fellegvárának számító Szolnok megyében is) újabb tagok jelentkeztek a pártba.⁴⁵ A köztársaságiak tevékenysége folytatódott a megyében (így júniusban is panaszkodott Horthy főispán a dévaványai és a mezőtúri republikánus szervezkedés miatt).⁴⁶

Miközben így zajlottak az események, 1913 első hónapjaiban a megyében szinte teljes érdektelenség uralkodott a külpolitika kérdéseit illetően. Ez pedig nem volt indokolt, hiszen a Balkánon a fegyverszünet februárban végetért, és a harctereken ismét megkezdődtek az ellenségeskedések. Igaz, hogy a Monarchia kardcsörtetése most nem volt olyan feltűnő, mint az őszi hónapok folyamán. Április végén azonban váratlanul kiéleződött a nemzetközi feszültség. Szkutari albán város elfoglalása miatt a Monarchia fegyveres beavatkozással fenyegette Montenegrót. Ez felidézte az általános európai háború veszélyét, s hazánkban ez nagy elkeseredést keltett. Izgatott hangulat uralkodott április végén Jász-Nagykun-Szolnok megyében is. „A mi fiaink is oda vannak a déli határon, csak ne kelljen háborúban elpusztulniuk”⁴⁷ – ez volt az általános vélemény itt is az egyszerű emberek körében.

A szocialista munkásság a megyében is cselekvően fellépett a háborús veszély ellen. Erre kiváló alkalmat nyújtott a május 1-i ünnep. 1913-ban május 1-én nemcsak a hagyományos témákról: a munkás-nemzetköziségről és a szocialista politikai célokról volt szó, hanem – akárcsak az egész országban – a háborús veszélyről is. A szolnoki munkásság május 1-i ünnepélyén – mintegy ezrenyi résztvevő előtt – Rózsa József beszélt a hazánkat fenyegető háború borzalmairól. A tömeg háborúellenes és kormányellenes jelszavakat hangoztatott.⁴⁸ Komoly méretű volt a türkevei munkások aznapi megmozdulása. Mintegy 2000 földmunkás vonult fel a békét követelve Korbolt pesti előadó lelkes beszéde nyomán. A hatóságok ezt a tüntetést veszélyesnek tartották és erőszakkal oszlatták fel.⁴⁹ Jászberényben ezer ember vett részt a május 1-i felvonuláson; utána az ünnepség felszólalói hangoztatták, hogy a munkásoknak jogokra van szükségük, nem pedig balkáni hódításokra.⁵⁰ A mezőtúri májusi megmozdulásnak érdekes színfoltja volt mintegy 300 nőmunkás részvétele; ez utóbbiak méltó módon képviselték a dolgozó édesanyák hangját, kik nem akarták, hogy fiaik a háborús mészárlás áldozatai legyenek.⁵¹ Törökszentmiklóson ezen a napon Pósz pesti előadó foglalkozott a Monarchia agressziós előkészületeivel.⁵² Ugyancsak megemlékeztek május 1-ről és az aktuális kérdésekről Kisújszálláson⁵³ és Karcagon⁵⁴ is.

A szkutari válság néhány nap múlva diplomáciai úton rendeződött. Így a Monarchia agressziójára nem került sor. Május végén pedig a Balkánon a békekötés végetvetett az ellenségeskedéseknek. Hazánk közvéleménye megkönnyebbüléssel fogadta a híradásokat a fejleményeket. „Végre eljött a béke!”⁵⁵ – ez jellemezte a közhangulatot. Májustól kezdve aztán megszűnt a megyében is a külpolitikai kérdések iránti érdeklődés; a közfigyelem itt is a belpolitikai fejlemények felé forult...

Összefoglalásul megállapíthatjuk, hogy az 1912 október és 1913 május közötti első balkáni háború időszakában hazánkban a népjogokért és a békéért folytatott küzdelem Jász-Nagykun-Szolnok megyében is komoly visszhangra talált. Az ellenzéki sajtó állásfoglalásai, a novemberi, a január-márciusi és a május 1-i gyűlések helyesen foglaltak állást az alapvető politikai kérdésekben, és kifejezték a széles néptömegek akaratát. A jászkunsági háború-ellenes mozgalom országos viszonylatban két szempontból is figyelemre méltó. Egyrészt az 1912/13. évi köztársasági szervezkedéseknek hazánkban egyik központja éppen ez a megye volt. Másrészt kiemelkedő a Jászkunság szerepe abban, hogy a balkáni háború időszakában kevés vidéken sikerült annyira bekapcsolni a falusi lakosságot (különösen a földmunkásokat) a békemozga-

lomba, mint éppen itt. Nem kétséges, hogy 1912- október és 1913 május között a *szocialista munkásság, valamint a függetlenségi és köztársasági ellenzék állásfoglalásai a békéért és a demokratikus jogokért szerves részét képezik a megye haladó múltjának.* Eddig talán kevésbé ismert, de értékes és megbecsülésre méltó hagyomány ez, melyre Szolnok megye népe az ötvenéves évfordulón büszkén gondolhat vissza.

Merényi László

JEGYZETEK:

1. Az 1912/13. évi háború-ellenes mozgalmakról bővebben a szerző ír kandidátusi dissertációjában.
2. Szolnok megye 1918/19-ben. Szolnok, 1961. TIT 81. l.
3. Horthy főispán családjához tartozott a későbbi rosszemlékű „lovass tengerész” kormányzó, ki akkoriban Ferenc József szárnysegédje volt, s teljesen német-osztrák környezetben élt.
4. Szolnok. (Fejezetek a város múltjából.) Szerk. Vidor Győző. Szolnok, 1927. 43. l.
5. Szolnok megye 1918/19-ben... 81. l.
6. U. o.
7. Független Lap, 1912. október
8. Független Lap, 1912. október 15.
9. Népszava, 1912. október 9. 6.
10. Egyetértés, 1912. október 9.
11. Független Lap, 1912. október 29.
12. Pesti Napló, 1912. október 29.
13. Tiszavidék, 1912. november 12.
14. Magyar Köztársaság, 1912. december 14. (2. évf. 12. sz.) 26. l.
15. Országos Levéltár Belügyminisztérium Rezervált Anyaga (a továbbiakban OLBMR) 1913/217. sz.
16. Kristóffy József: Magyarország kálváriája. Az összeomlás útja. Bp., 1928. 696. l.
17. Népszava, 1912. november 9.
18. U. o.
19. OLBMR 1912/1083. sz.
20. Népszava, 1912. november 19.
21. U. o.
22. OLBMR 1912/210. sz.
23. Független Lap, 1912. november 26.
24. OLBMR 1912/311. sz.
25. Független Lap, 1912. december 4.
26. Haladás, 1913. január 3.
27. Népszava, 1912. január 14.
28. U. o.
29. A magyarországi szociálisztikus munkásmozgalmak az 1913. évben. Bp., 1914. 10. l.
30. U. o. 11—31. l. Megjegyzendő, hogy a jelenlévő szolnoki küldöttek közül nem szólta hozzá a kérdés megtárgyalása során.
31. Szolnok megye 1918/19-ben... 81. l.
32. Haladás, 1913. február 14.
33. Világ, 1913. február 18.
34. OLBMR 1913/262. sz.
35. Független Lap, 1913. március 1.
36. Népszava, 1913. március 4.
37. Független Lap, 1913. március 4.
38. Pesti Napló, 1913. március 4.
39. Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Lapok, 1913. március 6.
40. Népszava, 1913. március 11.
41. Független Lap, 1913. március 16.
42. OLBMR 1913/217. sz.
43. Magyar Köztársaság, 1913. április 14. (3. évf. 4. sz.) 39. l.
44. Haladás, 1913. április 17.
45. Népszava, 1913. április 18.
46. OLBMR 1913/217. sz.
47. Független Lap, 1913. április 30.
48. Népszava, 1913. május 4.
49. Népszava, 1913. május 3.
50. Népszava, 1913. május 6.
51. Népszava, 1913. május 4.
52. Népszava, 1913. május 6.
53. Kisújszállás és Vidéke, 1913. május 4.
54. Karcag és Vidéke, 1913. május 4.
55. Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Lapok, 1913. május 31.

A szolnoki színházépület korszerűsítése*

Szép környezetben, a Tisza-parton épült fel a szolnoki Szigligeti Színház. Ötven éve szeretett otthona a szolnoki színiátszásnak. A Thália Tisza-parti háza nem egy felejtethetetlen siker emlékét őrzi. Múltja már egy kis történelem, jelene fejlődés és átalakulás.

Két magyar építész, ifj. Englerth Károly és Spiegel Ferenc tervezte 1911-ben* Ma már csak egy régi fénykép, egy homlokzati rajz meséli el, hogy az épület érdekes színfoltja lehetett a Tisza-parti „metropolisnak”. Eredeti tervei elvesztek, elkallódtak. Építéséről, sorsáról már csak kevesen tudnak.

A tervezők az épületet koruk szellemének megfelelően a szecesszió stílusjegyeivel ruházták fel. Ez a stílus 1890–1910-es években divatos. Eredetileg naturalista jellegű, majd később bizarr túlzásokba menő képzőművészeti irányzattá válik. A színház épület eredeti külső megjelenítésében lendületes vonalvezetésű, stilizált növényfonatos díszítésű volt. Alaprajzi kialakítására és tömegképzésére jellemző a nagy tagoltság, egyes formák zsúfolása. Emellett az építési fedezet szegényessége is rányomta bélyegét. A kölcsönök visszatérítését a karzati rész moziként való felhasználásával kívánták megoldani, amely nem volt előnyös a színház rendeltetése szempontjából.

1920-as években élte át az épület az első átalakítást. A szecesszió stílusjegyeit, külső ornamentális díszeit nagyrészt eltávolították, a színpadi és azt környező részeknél, a főhomlokzaton az épületet megtoldották, ráépítéssel bővítették.

Az átalakulás, az épület használhatósága szempontjából igen jelentős volt, de felfogásában stílustalannak mondható. Valószínűleg ismét anyagi okokból, szűkös alaprajzi megoldásokat is eredményezett. Ekkor épülhetett a színpad felőli két lépcsőház is, az öltözők emeleti része, a földszinti dohányszók szárnya.

A ma építészete az épület eredeti formáját többre értékelné. Sajnos annak éppen a kevésbé kívánatos elemei, a nagy tagoltság, ideges mozgalmasság maradtak ránk, elszegényedett másolatos vakolatdíszek és cirádás oromfalak alá elrejtve. Nem kis hiányossága volt az épületnek, hogy a karzatot csak utcáról lehetett megközelíteni. A közönség földszinti – régen „előkelőbb” és karzati „szegényebb” részének ilyen elkülönböztése nem férhet össze társadalmunk felfogásával. Az elválasztó falat meg kellett szüntetni.

Ugyanígy alig volt példa arra – mint itt ennél a színháznál –, hogy a színész-öltözőben mosdási lehetőség ne lett volna. A nagy mérvű helyhiányt jellemzi, hogy például a gazdasági igazgató irodája csak 4 m² volt. A próbákra a színpadon kívül

* Ismertetését a JÁSZKUNSAĞ ezévi 1. számában közöltük: Kaposvári Gyula: Az 50 éves szolnoki színház című tanulmányában, 1–8. p.

alig 25 m² csekély hely állt rendelkezésre. A padozatok, felszerelések elavultak, a dohányzók szűkösek, az előcsarnokban elhelyezett büfé oda nem illő volt.

Talán a megszokás ezeket a főbb hiányosságokat elhalványítja. De bizonyos, a székek recsegése, zöreje, a szűkösség az előadást is zavarta. 1949-ig a színháznak nem volt állandó társulata, a vendég színészgárda pedig csak 20–25 tagból állott. Ma az állandó társulatnak megtöbbszöröződött létszámmal kellett bepréselődni a régen ugyan megfelelő, de ma már szűk keretek közé.

1962-ben a Szolnok Megyei Tanács nagymérvű támogatása révén a színház épület korszerűsítése megindulhatott. A korszerűsítést részben műszaki, részben üzemelési szempontok miatt több ütemben lehet megvalósítani.

Az első ütem a közönség kényelmét, jobb kiszolgálását, forgalmát célozza, de már az üzemi hiányosságok egy részét pótolja. A második ütem főleg üzemi, így színpadtechnikai, akusztikai korszerűsítést hoz magával, az épület külső megjelenítésének további és végleges újjáformálásával.

Országos viszonylatban is egymás után újulnak fel a fővárosi és vidéki színházak. Az Erkel Színházat is több ütemben alakítják át. Vidéken többek között elkészült a nyíregyházi, az egri és megnyitotta a kapuit a székesfehérvári színház. Új ruhát kapott a kecskeméti Katona József Színház is.

A színházak ilyen mérvű újjáformálása természetes folyamat. Az épületek a rendeltetéstől függetlenül nagy értékű használati tárgyak, amelyeknek az igényeket ki kell elégíteniök. Ezzel magyarázható az épületek időnkénti átforgalmazása. Korunk építészete a műemlékeket eredeti stílusában állítja vissza. Tiszteletben tartja és nagyra becsüli az elmúlt idők értékes építészeti emlékeit. A budai Vár helyreállítására, műemlékek restaurálására államunk nagy összegeket fordít. De ugyanakkor gazdaságossági és műszaki szempontokat is figyelembe veszi.

A szolnoki Szigligeti Színház nem műemlék. Átforgalmazása természetesen a ma felfogásának megfelelő lehet csak. Más használati tárgyainkhoz hasonlóan a korszerűség igénye egy épülettel szemben ugyanúgy meg kell, hogy legyen bennünk, mint egy gépkocsinál, vagy a ruhadivatunknál.

A színház teljes felújítási költsége jóval alatta marad – az első ütemben kb. 1/6-a és a második ütemmel együtt pedig összesen mintegy 1/2-e lesz – a hozzá hasonló nyíregyházi színház felújítási költségeinek.

Az első ütem munkálatai a színház belső részének több mint felét, külsejének pedig egyharmad részét érintik. A közönség a reprezentatívabb előcsarnokon át eljuthat a nézőtér bármely pontjára. A nézőtér székei, a padozatok, ruhatárak és egyéb mellékhelyiségek újjá alakulnak. A büfé az előcsarnokból elkerül, és a dohányzó helyiséggel együtt a közönség igényeit nagyobb mértékben kívánja – a lehetőségek határain belül – kielégíteni.

A színház próbatermet, ésszerűbben elrendezett hideg-melegvízzel, beépített bútorral ellátott öltözőket kap. Az épület fűtését megjavítják, tűzvédelme megnő, és részben a világítása is feljavul.

A Megyei Tanács és Városi Tanács vezetői több előzetes tervvázlat közül a címlapon közölt kialakítást fogadták el, amelyről Szimán Károly, az Építésügyi Minisztérium területi főépítésze a következő szakvéleményt adta:

„A színház főbejárati része bővítésre kerül és a földszinten elhelyezkedő oszlopokra kiváltva konzolosan előrenyúlik, miáltal jól méretezett szélfogós-bejárat, illetve e fölött dohányzó és büfé, a következő szinten pedig próbaterem és színészpihenő részére tér biztosítható. Ezen adottságok mellett lehetővé válik a lépcsőkarak belső téri megközelítése és az egyéb mellékhelyiségek korszerűsítése. Mindezen megoldások nagymértékben hozzájárulnak a színház üzemeltetési kultúrájának foko-

zásához, tehát az átalakítás a színház használatában komoly előnyöket jelent. A bővítés külső megfogalmazása építészetiileg helyes. A tervező helyesen járt el, amikor nem igazodott a színház jelenlegi jellegtelen és esztétikailag kedvezőtlen homlokzatához. Az új homlokzaton jelentkező főbejárat, illetve a főbejárat felett megjelenő egyszékes üvegosztások a színház korszerű megjelenését biztosítják, ugyanakkor az épület tömeg megjelenése egyszerű és harmónikus.”

A színház felújításában még többet, szebbet szeretne a tervezés és az építőipar megvalósítani. Szolnok kulturális életében igen nagy jelentőségű a színház újjászülése. Most még ez az első lépés. De társadalmi összefogással, egyetakarással, közös törekvéssel ez az igyekezet értékes szép gyümölcsöt fog teremni, aminek a neve: új Szigligeti Színház.

Nagy Ferenc

Sterio Károly, elfeledett festő tevékenysége a Jászkunságban

Vannak kisebb rangú vidéki festők, akik néha méltán, de legtöbbször méltatlanul elenyésző kis szerepet kapnak a művészettörténetben. Működésük valóban nem mindig ér fel a fővárosi művészekével, de a maguk körét betöltik becsülettel. Nem egyszer megtörténik, hogy hagyatékuk sok évtizeden át együtt marad és így, együttesen, a világ színe elé kerülve a festőt is jobb világításba helyezi. Kozina Sándor, a biedermejer kor kimagasló művészegyénisége, aki 1873-ban halt meg, máig sem kapott összefoglaló ismertetést, műtermét leánya, majd unokája 1945-ig majdnem egészében együtt tartotta, akkor a második világháború forrása elpusztította. Sterio Károllyal, a szintén magyar biedermejer festővel sem bánt az utókor kellő módon. Halála után, 70 évvel később, még együtt volt a hagyatéka a leányánál, szerencsénkre nemcsak felfedezték nála Vas megyében, hanem Szombathelyen ki is állították és a Vasi Szemlében értekezés is jelent meg róla (1937, 64. lap, Gothard István).

1962-ben illő róla megemlékezni, mert kerek 100 évvel ezelőtt halt meg. De illő azért is, mert egyike volt a Jászkunság felfedezőinek.

Ahogy Gothard írja, emigrált görög családból származott, és 1820-ban Szászka-bányán született, ahol apjának bányája volt. Bécsben és Münchenben tanult, majd Pesten telepedett meg. A szabadságharc hőseiről számos képet festett és csatajelene-teket is megörökített. Egyébként olajban és aquarellben egyaránt sikeresen dolgozott. Mái is közismert és kőrajzban elterjedt képe Széchenyit ábrázolja lóháton a Duna partján. Sűrűn szerepelt a fővárosi kiállításokon, arcképek és életképek voltak a legkedvesebb területei. Nemcsak a Nemzeti Galériában képviselt, hanem számos magángyűjteményben is.

A szombathelyi értékes gyűjteményről egyébként a szakirodalom nem igen vett tudomást, így a Sterio-név kézi könyveinkben alig szerepel bővebben, sőt a legújabb művészettörténetünkben éppen Ferenc néven.

Vonzódása az élet jelenségei iránt kielégülést találhatott a Jászkunság érdekes tájaiban. Akkoriban Pettenkofen már járta évenként Szolnokot és környékét, a felfedezés érdeme az övé, de Sterio is bekapcsolódik a korai tanulmányozók sorába. A Budapesti Hírlap 1857. április 5-i száma jelenti, hogy festőnk a jászkun népelet

tanulmányozásáról visszatért a fővárosba, de bejárta a Kiskunságot is: öt képet festett: Tanya a nagy Kunságon. Nemzeti tánc Jászberényben. Újoncok vonulása. Templomba menetel Halason. Szérü Félégyházán. A tudósítás kiemeli, hogy mindenütt „igaz szívességgel fogadták”.

Gothard István említett cikkében arról is szó van, hogy mikor 1857-ben Ferenc József bemutatta Erzsébet királynőnek a Nagyalföldet, a jászkunkerületi ünnepély alkalmával a rendezőség a vendégeknek rajzokat és vízfestményeket adott át, amelyekben Sterio „a jászkun népet házi tűzhelyénél, napi foglalkozása közben utánóhatatlan művészettel örökítik meg”. A dicsőítő szavak a rendezőség elnökének Steriohoz intézett köszönő iratából vettek. Gothard szerint a körút 1856-ban esett meg, ami téves, a levél pedig 1858-ból kelt. Ez utóbbi adat az akkori táblabírói adminisztrációt ismerve, esetleg igaz lehet. A fenti öt képen kívül tehát nyilván több vázlatot és rajzot is vitt magával a Jászkunságból a festő.

A Sterio-család leszármazottjai részben kihaltak, részben elkerültek Szombathelyről, így a hagyaték szétszóródott.

Dr Csatkai Endre

E SZÁMUNK MUNKATÁRSAI:

Bárdi Imre tanár, a Megyei Tanács VB Művelődésügyi Osztályának vezetője (Szolnok); dr. Csatkai Endre Kossuth-díjas művészettörténész, múzeumigazgató (Sopron); Kaposvári Gyula múzeumigazgató (Szolnok); dr. Kiss Géza tanár, középiskolai történelmi szakfelügyelő (Kisújszállás); Merényi László tanár (Nyíregyháza); Nagy Ferenc építész-mérnök, a Szolnok Megyei Tanács Tervező Irodájának munkatársa (Szolnok); Pélyi Ferenc főmérnök, a Szolnok Városi Ta-

nács Építési Osztályának vezetője (Szolnok); Peták István egyetemi hallgató (Debrecen); Sági Pál tanár, a Megyei Tanács Művelődésügyi Osztályának főelőadója (Szolnok); Sűrű József, a Megyei Tanács VB Tervező Osztályának munkatársa (Szolnok); Szakálos Lajos mezőgazdasági mérnök, a Megyei Tanács VB Mezőgazdasági Osztályának munkatársa (Szolnok); Szurmay Ernő tanár, a Közgazdasági Technikum igazgatója (Szolnok).

A termelőszövetkezetek 1963. évi tervezése elé

A szocializmus építésének egyik fontos gazdasági törvénye a népgazdaság tervszerű, arányos fejlesztése. A tervszerű gazdálkodás ad lehetőséget a népgazdaság egyes ágainak helyes méretezésére, a munkaerőellátottság szabályozására, a termelés és fogyasztás mérlegének elkészítésére, stb. A tervszerű fejlesztés természetesen vonatkozik a népgazdaság minden egyes ágára: iparra és kereskedelemre, közlekedésre és mezőgazdaságra egyaránt.

Hazánkban a felszabadulás utáni években térhettünk rá a népgazdaság tervszerű fejlesztésének útjára olyan mértékben, ahogyan az egyes, különösebben fontos ipari, kereskedelmi, stb. objektumok állami tulajdonba kerültek. (Megjegyzendő azonban, hogy a népi hatalom a magántulajdonban maradt üzemek, vállalatok termelésére is gyakorolt e téren bizonyos mértékű befolyást.) A népgazdaság teljes egészére kiterjeszteni a tervgazdálkodást azonban csak akkor lehetséges, amikor a döntő tényezők túlnyomó többsége a népgazdaság minden egyes ágában a szocialista szektor kezelésébe került. Népgazdaságunk legtöbb ágában ez a folyamat már a korábbi években befejeződött, csupán mezőgazdaságunk mutatott nagyobb mérvű lemaradást, ahol a mezőgazdaságilag hasznosítható földterület tekintélyes részén – egészen a legutóbbi évekig – kisebb-nagyobb parcellákon egyéni gazdálkodás folyt. Ilyen viszonyok között a mezőgazdasági termelés teljes egészének tervszerű irányítása nem volt lehetséges. Megyénkben 1959-ben történt meg e téren a döntő lépés. A dolgozó parasztság zöme termelőszövetkezetekbe tömörült. A föld – a mezőgazdasági termelés egyik elengedhetetlen tényezője – a szocialista szektor használatába került. Megyénk mezőgazdaságilag hasznosítható földterületének mintegy 96–97%-án folyik jelenleg kollektív nagyüzemi gazdálkodás.

A mezőgazdasági termelést tehát – bármennyire is szükségszerű volt is az – egészen a legutóbbi évekig nem tudtuk teljes egészében tervgazdálkodás alá vonni. Ma már ez a helyzet megszűnt és a tervszerű fejlődés törvénye a mezőgazdasági termelésben is érvényesülhet.

A mezőgazdasági termelés tervszerű fejlesztésére népgazdasági szempontból is szükség van, de emellett szükség van maguknak a nagyüzemeknek a szempontjából is. A nagyüzemekben egy-egy gazdasági művelet végrehajtása alapos megfontoltságot kíván annál is inkább, mivel ezek eredményessége, vagy sikertelensége nemcsak egyes embereket, hanem egy egész kollektívát érint. Éppen ezért fontos, hogy ezeknek a gazdasági műveleteknek a végrehajtása ne a véletlenre bízva, hanem előre meghatározott program szerint történjék. A mezőgazdasági nagyüzemeknek – ezen belül a termelőszövetkezeteknek – ezt az előre meghatározott programját nevezzük éves termelési tervnek.

A termelőszövetkezetek éves termelési tervének elkészítése az utóbbi évek gyakorlatának megfelelően három fázisban történik:

1. A naptári év közepén a termelőszövetkezetek javaslatokat készítenek a jövő évi termeléssel kapcsolatos elgondolásaikra vonatkozólag. Ezekben az előzetes tervjavaslatokban rendszerint szerepelnek a vetésszerkezetre, az állatállomány alakulására, az áruértékesítésre és beruházásokra vonatkozó elgondolások. A termelőszövetkezetek javaslataiból járási és városi, majd megyei összesítők készülnek, amelyek alapul szolgálnak az országos összesítő előkészítéséhez. Az országos összesítőben szereplő adatok és számos egyéb népgazdasági érdek figyelembevételével kerülnek kialakításra az országos mezőgazdasági termelési tervszámok. A termelőszövetkezetek által elkészített javaslatok tehát végső soron igen komoly szerepet játszanak az országos tervszámok kialakításában.
2. Az országos tervszámok kialakítása után most már visszafelé – felsőbb szervektől az alsóbbakhoz – teszik meg az utat a tervszámok a megfelelő közigazgatási egységre való bontásában. E tervszámok alapján készítik a termelőszövetkezetek előzetes éves termelési terveiket. A tervkészítés e fázisa az eddigi gyakorlatnak megfelelően rendszerint október–november hónapokra esik. Az előzetes tervekben szintén összesítők készülnek annak megállapítása végett, hogy a tervekben a tervszámok hogyan realizálódnak. A tervezésnek ez a fázisa tehát egyrészt ezért, másrészt pedig azért fontos, hogy a termelőszövetkezetek a jövő évi tervfeladatok végrehajtása érdekében a szükséges intézkedéseket kellő időben megtehessék. A jól összeállított előzetes termelési terv ugyanis általában kevés változtatást szenved, és az abban szereplő vetésterv, állattenyésztési és beruházási terv már kellő támpontokat ad arra vonatkozólag, hogy a talajelőkészítési és egyéb munkákat, az esetleges szükséges vásárlásokat, stb. a jövő évi tervfeladatok szemelőtt tartásával végezhesse a termelőszövetkezet.
3. A tervkészítés harmadik szakasza általában január, február hónapokra esik. Erre az időre elkészülnek a termelőszövetkezetek zárszámadásai. Az előzetes tervben esetleg előforduló kisebb-nagyobb pontatlanságokat most már hozzá lehet igazítani a zárszámadásban szereplő pontos adatokhoz. A még szükséges változtatásokat végre lehet hajtani a terven, mielőtt a termelőszövetkezet közgyűlése és más illetékes szervek elé kerülne jóváhagyásra.

A termelési terv készítésének mind a három szakasza rendkívül fontos. A három szakasz egymással szoros kapcsolatban áll. Jó terveket csak úgy tudunk készíteni, a tervek teljesítéséhez szükséges feltételeket csak úgy tudjuk megteremteni, ha a tervezés minden egyes fázisában kellő körültekintéssel, megfontoltsággal és megfelelő szakmai tudással végezzük el a szükséges feladatokat.

Felvetődhet a kérdés, hogy így túlságosan sok időt vesz igénybe a tervezés. Valóban, ha megyei, vagy akár városi, járási szinten vizsgáljuk a dolgokat, azt tapasztaljuk, hogy az év 12 hónapjából 5–6 hónapot is elvesz a tervezés. Más képet kapunk azonban, ha az egyes termelőszövetkezetek szempontjából folytatjuk a vizsgálódást.

A tervkészítés mindhárom fázisa együttesen 3–4 hétnél több időt nem vesz igénybe egy-egy termelőszövetkezetben, sőt régebben működő, jól gazdálkodó, kellő termelési tapasztalatokkal és jó szakemberekkel rendelkező termelőszövetkezetekben még ennyi idő sem szükséges a termelési terv összeállításához.

A termelőszövetkezetek a nagy átszervezés előtti években is készítettek termelési tervet. Abban az időben azonban egészen mások voltak a tervezési feltételek, mint ma. A legtöbb termelőszövetkezet taglétszáma, állatállománya, földterülete állandó változásnak, hullámnak volt kitéve. Így megtörtént, hogy január hónapban elkészített termelési terv április hónapra, vagy még korábban érvényét veszítette, mivel 30–40%-kal változott – rendszerint növekedett – a termelőszövetkezet taglétszáma, ezzel együtt legtöbbször földterülete és állatállománya is. Ma már egészen más a

helyzet. A reális tervek készítéséhez szükséges stabilitás a legtöbb termelőszövetkezetben adott. Nagyobb mérvű hullámzás sem a taglétszám, sem a földterület, sem az állatállomány változása tekintetében nem állhat elő. Emellett a termelőszövetkezetek egyesülése következtében a legtöbb helyen kialakultak a mai gazdálkodási színvonalnak leginkább megfelelő nagyságú mezőgazdasági üzemek. Ezek a tényezők kedvezőbb feltételeket teremtettek a reális tervezéshez, de emellett felelősségteljesebbé is tették a tervekészítési munkákat.

Ha néhány évre visszamenőleg megvizsgáljuk megyénk termelőszövetkezeteinek tervezését, azt tapasztaljuk, hogy az utóbbi években nagymértékben javult a tervezési munka színvonala és ebből következőleg a legtöbb termelőszövetkezetben a termelést valóban a termelési tervben lefektetett célkitűzéseknek megfelelően végzik. A tervek sok termelőszövetkezetben állandóan kézben forognak és nem múlik el közgyűlés, hogy a termelési terv teljesítése értékelésre ne kerülne. A tervezési munkák javulását azonban nemcsak ezek a tényezők, hanem szám adatok is bizonyítják. Karcag város termelőszövetkezeteinek munkacgységgrészesedési terve és teljesítése pl. – az 1959. és 1961-es évek viszonylatában – az alábbiak szerint alakul:

Tsz neve	1959. év			1961. év		
	e g y m u n k a e g y s é g r e					
	tervezve	kiosztva	%	tervezve	kiosztva	%
	Ft	Ft		Ft	Ft	
Lenin	30,66	30,18	98	30,00	28,00	93
Május 1.	24,23	27,58	113	28,00	28,00	100
Dimitrov	27,40	27,22	99	26,47	26,10	98
Béke	30,75	27,20	88	29,09	29,09	100
November 7.	31,28	24,00	76	24,82	21,49	86

Karcag város termelőszövetkezetei nagy termelési tapasztalatokkal rendelkeznek, a szakember-ellátottság is jó, itt túlságosan ingadozás a terv és a teljesítés között nincs. Terveik általában reálisaknak, megalapozottaknak mondhatók.

Törökszentmiklós járás termelőszövetkezeteiben egészen másképp alakul a helyzet. A járás területén 1959-ben sok új termelőszövetkezet alakult, azonkívül a meglévő régi termelőszövetkezetek is nagymértékben felfejlődtek területileg és taglétszámban egyaránt. Az új termelőszövetkezeteknek nem volt még gyakorlatuk a tervkészítésben, de kevés gyakorlata volt e téren azoknak a termelőszövetkezeteknek is, amelyek korábbi területükhöz viszonyítva két-háromszoros nagyságra fejlődtek. Azonkívül a szakemberellátottság is gyengébb volt itt, mint Karcagon, vagy bármelyik más régebbi termelőszövetkezeti városban. Így a járás 1959-ben zárszámadást készítő termelőszövetkezeteinek csak 25%-a teljesítette munkacgységgrészesedési tervét 90–100 százalékra. 1961-ben ez az arány már 42%-ra emelkedett. Természetes, hogy a termelés terve és teljesítése is ehhez hasonlóan alakul.

Megállapíthatjuk tehát, hogy a tervezés színvonala a termelőszövetkezetekben emelkedett. Ez azonban korántsem jelenti és nem is jelentheti azt, hogy e téren most már minden rendben van és nincs továbbra is javítani való. Találhatók még visszasságok, irrealitások jónéhány termelőszövetkezet termelési tervében. Most pedig térjünk rá azoknak a hibáknak, hiányosságoknak tárgyalására, amelyek még sok termelési tervben előfordulnak.

Több termelőszövetkezetben nincs összhangban a növénytermesztési terv az állattenyésztési tervvel, vagy a korábban meghatározott jövedelemelosztási és premizálási módszerek nem kapcsolódnak szervesen a termelési tervhez, ami szintén tervezési hibának számít. Törekedni kell arra, hogy egyenlő mennyiségű prémium mögött

egyenlő mennyiségű munka is legyen minden egyes termelési ágban.

Fontos feladat most, amikor a tervekészítés második fázisához érünk, hogy felkészülten, minden eshetőséget figyelembevéve, a legjobb tudással állítsuk össze a termelési terveket. A tervezési munkába feltétlenül be kell vonni a nagy termelési tapasztalatokkal rendelkező, jól dolgozó, a tagság előtt tekintélynek örvendő termelőszövetkezeti tagokat. Ezek a tagok legtöbbször olyan termelési tapasztalatokkal rendelkeznek, amelyeket bizonyos esetekben a legkitűnőbb szaktudás sem pótolhat. Ezeknek a tagoknak a tervezési munkákba való bevonása különben kettős haszonnal jár. Egyrészt az ő tudásuk, tapasztalataik is bele kerülnek a tervbe, ami feltétlenül jobbá, megalapozottabbá teszi azt, másrészt az egész tagsághoz közelebb kerül így a terv, ami nagyfontosságú kérdés a tervek teljesítése szempontjából.

Sokszor hallunk mostanában a termelőszövetkezetek specializálásáról, szakosításáról. Ha megvizsgáljuk megyénk termelőszövetkezeteinek vetésszerkezetét, azt tapasztaljuk, hogy a legtöbb gazdaságban még mindig nagyon sok növényfeleséget termesztenek. Megyei átlagban több mint 20 az egy-egy termelőszövetkezetre eső növények száma. A túlzottan sok növényfeleség könnyen munkaszervezési, irányítási, de emellett termelési zavarokhoz is vezethet. A növénytermeléshez hasonló helyzetet találunk az állattenyésztésben is. Mindez azt jelenti, hogy a termelőszövetkezeteknek nincs fő termelési irányvonaluk, nincs meghatározott termelési profiljuk.

A szakosítás megszünteti ezt a termelési visszásságot és meghatározott jelleget, profilt ad a termelőszövetkezet termelésének. A szakosítás ugyanis feltételezi azt, hogy egy-egy termelőszövetkezet – adottságainak legjobban megfelelően – egy, vagy legteljebb két üzemág kifejlesztésére törekedjék leginkább és a társ- és melléküzemágakat ennek az üzemágnak – mint fő üzemágnak – megfelelően alakítsa ki. A szakosítás lehet növénytermesztési, állattenyésztési vagy – ritkább esetekben – más jellegű is. A szakosítás egyszerűsíti és emellett nagyüzemibb jellegűvé teszi a termelőszövetkezetek gazdálkodását.

Megyénk termelőszövetkezetei a szakosítás felé már megtették az első lépéseket. Most az a feladat, hogy a jövő évben még nagyobbat lépünk előre a megkezdett uton. *A szakosítás felé irányuló törekvéseknek már a termelési tervekben is meg kell nyilvánulni. A vetésszerkezetet, állatállomány-változási tervet, de különösen a beruházási tervet a szakosítás igényeinek megfelelően kell összeállítani.* Az a termelőszövetkezet pl., amelynek adottságai a sertéshízlalásnak felelnek meg leginkább, arra törekedjék, hogy elsősorban az e célt szolgáló beruházási objektumokat valósítsa meg a lehetőségekhez képest legjobb elhelyezésben. Felesleges olyan beruházásokat megvalósítani, amelyet később, a termelőszövetkezet termelésének specializálása után, nem lehet kellőképpen kihasználni. A célszerűtlen beruházások elkerülése népgazdasági és üzemi szempontból is egyaránt fontos. Egy-egy olyan beruházási objektum megvalósítása, amelyre nincs feltétlenül szükség, egyrészt elvonja a korlátozott mennyiségben rendelkezésre álló eszközöket olyan helyről, ahol azokra feltétlenül szükség van, másrészt felesleges költségekbe veri a termelőszövetkezetet. Egy-egy nagyobb létesítmény megvalósítása ugyanis általában komolyabb összegekbe kerül, akár saját erőből, akár állami eszközök segítségével történik is az. Erre tehát minden termelőszövetkezetnek nagy gondot kell fordítania.

Maradjunk azonban továbbra is a sertéshízlaló termelőszövetkezetnél. A sertéshízlalásra specializálódó termelőszövetkezet a vetés szerkezetét is úgy állítsa össze, hogy a hízlaláshoz szükséges takarmányok kellő mennyiségben és minőségben álljanak rendelkezésre. Emellett a vetéseket is úgy végezzék, hogy a felesleges szállításokat a lehetőségekhez képest elkerüljék.

Az állattenyésztési terv készítése során a sertéshízlalásra specializálódó termelőszövetkezet elsősorban állapítsa meg azt, hogy melyik az a sertésfajta, amelynek

elhelyezéséhez, takarmányozásához, gondozásához a feltételek leginkább biztosítva vannak. Ennek megfelelően alakítson ki olyan kocaállományt, amely a hízlaláshoz szükséges alapanyag biztosítására képes.

A nagyüzemek termelésének specializálása feltételezi azt is, hogy a növényfélések csökkentésével egyes kultúrák *az eddiginél nagyobb vetésterülettel szerepeljenek* egyes termelőszövetkezeteken belül. Ez azt jelenti, hogy a vetésterület ne legyen elaprózódva. A sok növényfélése természetese következtében ugyanis a vetésszerkezet jónéhány termelőszövetkezetben elaprózódott. A vetésterület elaprózása jellemző volt egészen a legutóbbi évekig, pl. Törökszentmiklós város termelőszövetkezteinek nagyrészt. Az elaprózott vetésterület nehezebbé teszi a munkaszervezést, költségsébbé teszi a termelést és nem ad lehetőséget a rendelkezésre álló erő- és munkagépek helyes kihasználására. Ezért fontos az összefüggőbb, nagyobb területek kialakítása, esetleg táblák tömbösítése egy-egy növényi kultúra alá.

A tervezésnél komoly figyelmet kell fordítani *a termelőszövetkezet munkaerő-ellátottságára* is. Megyénk több termelőszövetkezte ugyanis munkaerőhiánnyal küzd. Előfordul, hogy a munkaerőhiány jellemző egy-egy közigazgatási egység majdnem valamennyi termelőszövetkezetére. Általában gyenge a munkaerőellátottság pl. a tiszafüredi járás legtöbb termelőszövetkezetében. Így ezek a termelőszövetkezetek – bár adottságaik jobbak – szinte kényszerítve vannak arra, hogy nagyobb területeken termeljenek kevésbé munkaigényes növényeket, mint arra jobb munkaerőhelyzet mellett szükség volna. A munkaerőellátottság jelenleg legjobb Jászberény város és járás termelőszövetkezteiben. Fontos tehát, hogy a tervezés alkalmával ne kerülje el figyelmünket a munkaerőellátottság kérdése sem. A jelenleg érvényben lévő tervséma munkaerőmérlege – amennyiben azon változtatás nem történik – nem alkalmas arra, hogy a termelőszövetkezeteknek e téren egész évben alapul szolgáljon. Ezért *maguknak a termelőszövetkezeteknek kell olyan munkaerőmérleget összeállítaniok, hogy a munkák végzésénél annak egész évben hasznát vegyék.* A kenderesi Vörös Csepel Termelőszövetkezetben pl. 1962. évre pontos, részleteiben kidolgozott munkaerőmérleget készítettek, így előre látták, hogy az évnek melyik szakaszában, milyen munka-területeken jelentkezhet munkaerőprobléma, amelynek elhárítására így a szükséges intézkedéseket kellő időben megtehették.

Másik ilyen fontos mozzanata a tervezésnek – amelyre a tervséma szintén nem tér ki – az évközben végzendő agro- és zootechnikai munkák tervének elkészítése. Az agro- és zootechnikai tervek mintegy alapul szolgálnak a termelési tervben rögzített célkitűzések megvalósításához. Csupán csak a termelési tervben szereplő adatok nem elégségesek annak megállapításához, hogy a kitűzött feladatok reálisak, megvalósíthatók-e? Ragadjunk csak ki erre egy példát! Valamelyik termelőszövetkezet pl. 250 kh kukorica vetésterületre betervez 20 q-ás termésátlagot. Hogy a tervezett termésátlag mennyire reális, magából a termelési tervből nem derül ki. Ha azonban elkészítjük a kukorica termelésére vonatkozó agrotechnikai tervet, sokkal könnyebben megítélhetjük, mennyire helyes a betervezett termésátlag. Az agrotechnikai tervekben ugyanis rögzíteni kell azokat a feladatokat, amelyeket a termelési tervben lefektetett célkitűzések teljesítése érdekében végre kell hajtanunk. Így pl. a kukorica termelésének agrotechnikai tervében le kell írni, hogy hány táblában, hol és milyen elővetemények után kerül elvetésre a kukorica, milyen talajelőkészítési munkákat végzünk, mikor és milyen vetőmagot vetünk. Ugyancsak itt kell kitérni a növényápolási munkákra, a meghagyandó holdankénti tőszámra, az öntözésre és minden egyéb olyan intézkedésre, amelyet a betervezett termésátlag elérése érdekében el kell végeznünk. Természetesen egy egységes agrotechnikai terv keretében a többi növények termelésére is el kell ezeket a számításokat végezni.

Ehhez hasonlóan kell elkészíteni a zootechnikai intézkedések tervét, ezen belül

a fedeztetési és elletési tervet is, figyelembe kell venni a hízóbaállítandó állatok fajtáját és életkorát, a hizlalásnál felhasználható takarmányfélések mennyiségét, az esetleges állat- és takarmányvásárlások időpontját, stb.

A jól elkészített agro- és zootechnikai tervek egész évben nagy segítséget nyújtanak a munkák végzéséhez és a terv teljesítésének értékeléséhez. Éppen ezért a termelési tervek készítésénél ez a munka el nem hanyagolható.

A termelési terv mellett a termelőszövetkezeteknek *ki kell dolgozni a jövedelemelosztási és premizálási tervet is*. Itt először is arra kell vigyázni, hogy a jövedelemelosztás terve ne sértse a szocialista jövedelemelosztás elveit. Azonkívül ügyelni kell arra, hogy a tervezett jövedelemelosztási módszer összhangban legyen a termelési tervben lefektetett célkitűzésekkel. A munkaegységfelhasználási és munkaegység-részesedési tervet alapos számítások előzzék meg. Még ebben az évben is előfordult egyes termelőszövetkezeteknél, hogy a tervezés alkalmával minden növényfélésegre betervezték a szükséges munkaegységmennyiséget, később azonban néhány növényfélésegnél részes művelést alkalmaztak, aminek következtében a tervezettől eltérően alakult a munkaegységfelhasználás, az egy munkaegységre jutó érték és a termelőszövetkezet magtárába kerülő terménymennyiség is. Előrelátó tervezésnél ilyen esetek nem fordulhatnak elő.

Itt kell megemlíteni a termelési alapok képzésének fontosságát is, amit a tervek készítésénél szintén figyelembe kell venni. Megfelelő alapok, tartalékok képzése biztosítja csak a következő évek zavartalan termelését. Éppen ezért a tervezés alkalmával meg kell határozni a *vetőmag-, takarmány-, szociális és kulturális stb. alapokba* helyezendő termények és egyéb eszközök mennyiségét. Gondot kell fordítani *biztonsági alapok* képzésére is. Biztonsági alapok képzése lehetővé teszi, hogy rosszabb termés, vagy egyéb előre nem látott kiesés ne okozzon különösebb zavart a gazdálkodás menetében. A *vetőmagalap képzésénél* különös figyelmet kell fordítani a csírázási érélyre és ennek esetleges csökkenésére is.

Már az 1962. évi tervek készítésénél felhívtuk a termelőszövetkezetek figyelmét arra, hogy azokra a beruházási objektumokra ne tervezzenek, amelyek a tervében nem lépnek be a termelésbe. A termelőszövetkezetekbe kerülő erőgépek és öntözőberendezések egyrésze import áruként kerül hazánkba, megfelelő negyedévenkénti ütemezésben. Így megtörténhet olyan eset, hogy a tervében megvásárlásra kerülő erőgép csak a negyedik negyedévben kerül a termelőszövetkezetbe, amikor már munkák végzésére alig van – vagy egyáltalán nincs – lehetőség. Ezért erre a gépre saját gépi munkát tervezni teljesen felesleges, amennyiben ezt mégis megteszi a termelőszövetkezet, úgy ki lesz téve annak, hogy túllépi a gépállomási munkák tervét, ami a munkaegységre jutó részesedés értékét is befolyásolja. Fentiek természetesen vonatkoznak nemcsak gépekre, hanem öntözőtelepekre, építkezésekre és minden egyéb olyan beruházásra is, amelyek a tervében nem lépnek be a termelésbe.

A felhívások ellenére azonban előfordult egy-két helyen, hogy a tervében megvalósuló beruházásokra is terveztek. Ilyen eset előfordult pl. a jászszentandrás Haladás Termelőszövetkezetben, ahol a tervében megvásárlásra kerülő erőgépre számítva alacsonyra tervezték a gépállomási munkadíjakat, így azt jóval túllépték.

A beruházások tervezésénél nagy gondot kell fordítani a beruházások komplett-ségére. Be kell tervezni és meg kell valósítani a járulékos beruházásokat is. Nagyobb korszerű beruházásokat közművesítéssel kell tervezni. Így elkerülhetünk olyan visszas helyzeteket, hogy a megépült gazdasági épületben elhelyezett állatok számára más helyekről kell például vizet fuvarozni. Ez költségesebbé teszi a termelést, de kihatással van az állatok hozamaira is. A közművesítés természetesen könnyebbé, tisztábbá teszi az állattenyésztésben dolgozók munkáját is.

Több termelőszövetkezetben tapasztalható még, hogy nem fordítanak *kellő gon-*

dot a szántóföld védelmére. Utak, árkok, csatornák mentén széles földszalagok húzódnak, szántatlanul, vetetlenül, parlagon. Azonkívül egyes helyeken erdőtelepítéseket végeznek jó minőségű szántóföldeken. Nagyon szép a fásítási és erdőtelepítési szándék, a telepítéseket azonban azokra a területekre tervezzük, amelyeket szántóföldként nem hasznosíthatunk. Megyénk II. ötéves terve a szántóterület 7000 kh-as növelését irányozza elő, ezt azonban csak úgy teljesíthetjük, ha tényleg védjük és nem pazaroljuk a szántóföldeket.

A tervezési munkáknál fontos szempontként kell figyelembe venni az árutermeleést, azaz *minél több áru előállítására kell törekedni a tervévben.* Ez érdeke a népgazdaságnak, a termelősövetkezetnek és az egyes termelősövetkezeti tagoknak egyaránt.

Régi, de ma is érvényben lévő közmondás, hogy a terv annyit ér, amennyit teljesítenek belőle. Éppen ezért fontos, hogy *a tervek teljesítésének értéklése ne csak év végén, a zárszámadás készítésének alkalmával történjék meg, hanem cvközben is állandóan napirenden szerepeljen.* A nagyüzemek operatív vezetése különben is megkívánja ezt, mert csak így látható, hogy hol mutatkozik lemaradás, vagy egyéb nehézség, amelynek elhárítására a szükséges intézkedések kellő időben megtörténhetnek.

A termelősövetkezetek tervkészítésének csak néhány fontosabb kérdését érintettük ebben a cikkben, ebből is látható azonban, hogy milyen számos tényező befolyásolja a tervezést. *Jó tervek azonban csak akkor készülhetnek, ha mindezen tényezőket és az adott termelősövetkezet egyéb sajátos körülményeit is figyelembe vesszük. Különösen fontos az összefüggésekre vigyázni.* A terv egyes részletei ugyanis úgy kapcsolódnak egymásba, mint egy fogaskerék rendszer kerekei.

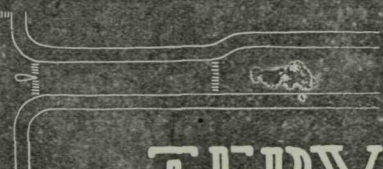
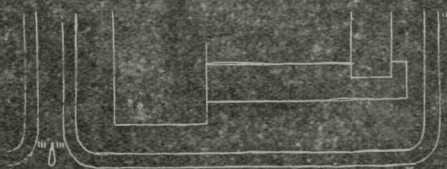
Az 1963. évi termelési tervek elkészítéséhez idejében, kellő felkészültséggel kell hozzáfogni. Törekedni kell arra, hogy a tervekben rögzített célkitűzéseket az egész tagság megismerje és ezek megvalósítása szívügyévé válják.

Szakálos Lajos

SZOLNOK

ÉPÍTÉSÜGYI
MINISZTERIUM

VÁROSKÖZPONT

PÁLYÁZAT

TERV 1962

Az Alföld igen jelentős közlekedési csomópontja és átkelőhelye Szolnok város. Az utóbbi évek rohamos fejlődése szükségessé tette, hogy tervszerűen történjék a fejlesztése a legmodernebb városrendelési, fejlesztési elgondolások alapján.

Éppen ezért már az elmúlt évben jóváhagyásra került a város általános rendezési tervének I. üteme, amely megszabta a város fő közlekedési útjait, csomópontjait, a víz-, a szennyvíz- és a villanyhálózat vonalát. A főközlekedési utak mentén megszabta a beépítési magasságokat és kijelölte azt is, hogy hol legyenek családi és ikerházra alkalmas beépítési területek.

Az elfogadott általános rendezési terv alapján készültek már el részletes rendezési tervek is az ún. Zagyva-parti városrészeire, amely nagyjából a Kossuth Lajos utca, a Zagyva-part és a Ságvári körút által határolt területre vonatkozik; a Vöröscsillag úti új bérházak területére és a Kisgyep családi házakkal beépítendő részére.

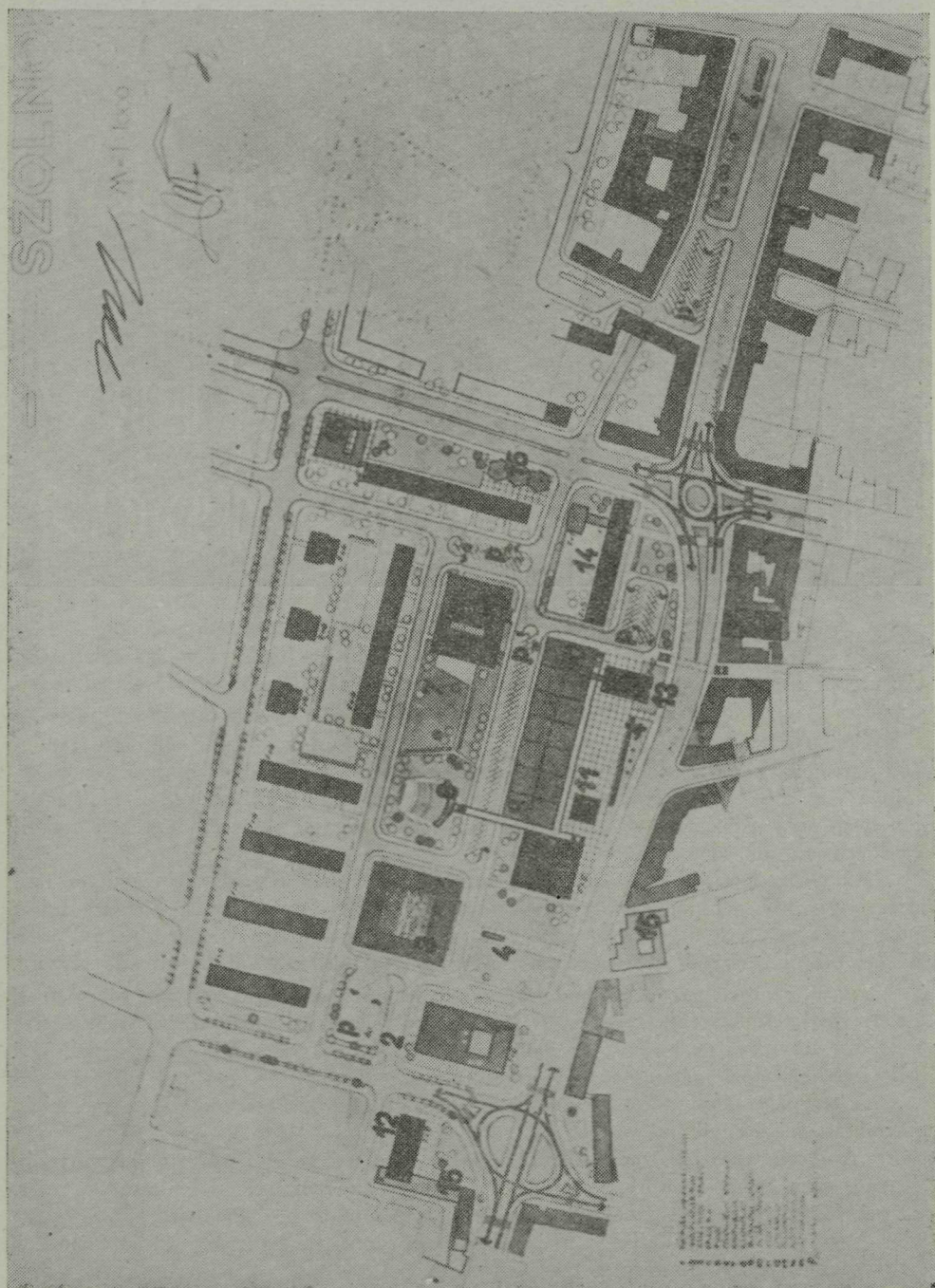
Az új városközpont elvi kialakítása az általános rendezési tervben megtörtént, de a részletesebb rendezésre és a közlekedési kérdések megoldására szükségessé vált egy tervpályázat kiírása, amelyet Szolnok Városi Tanács VB és az Építésügyi Minisztérium 1962. március 20-án hirdetett meg.

A tervpályázaton a résztvevőknek az alábbi fő célkitűzésekre kellett megfelelő megoldást készíteniük:

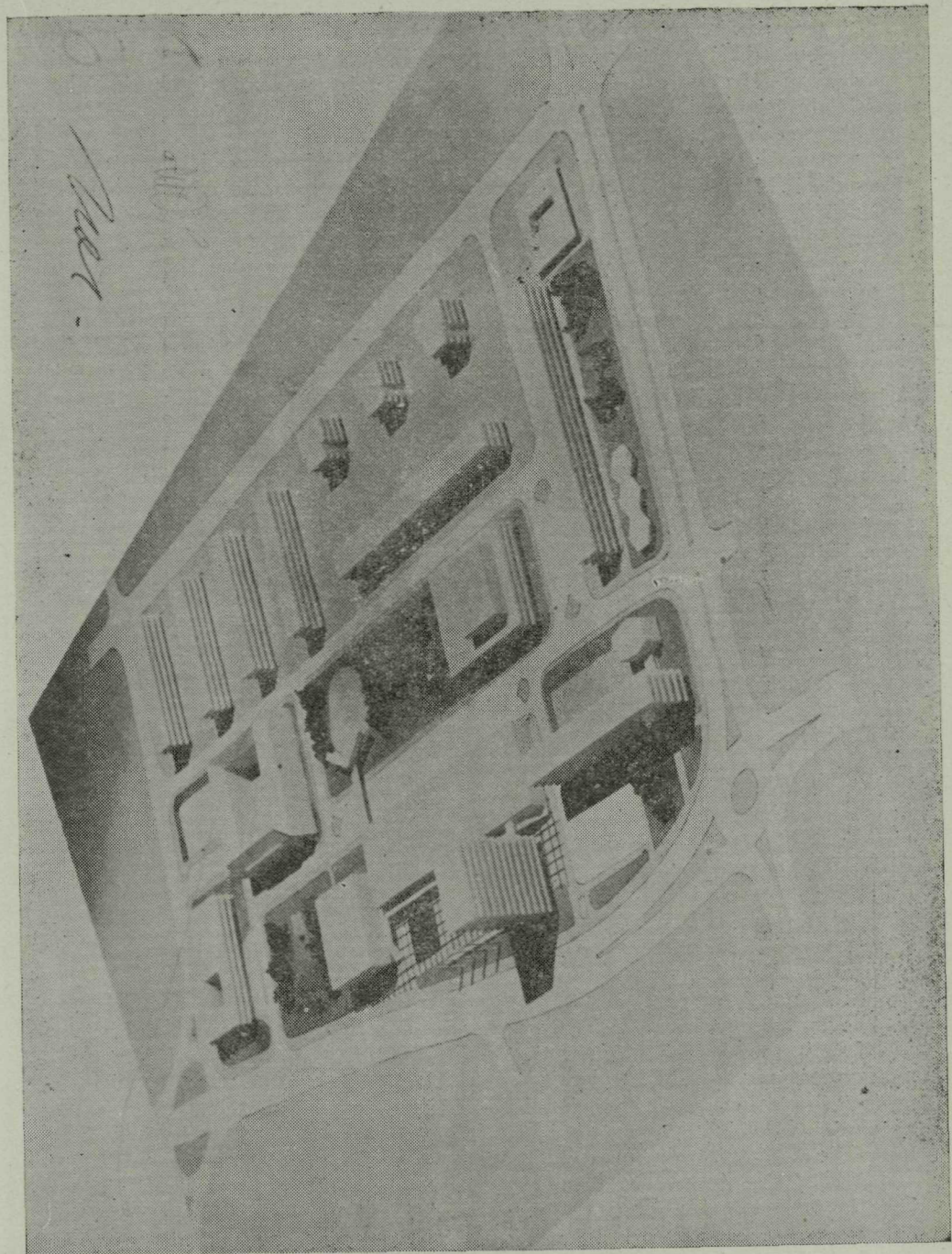
„A tervpályázatnak meg kell oldania a tervezési terület városrendelési problémáit, ezen belül elsősorban Szolnok központjának korszerű kialakítását és a 4. számú főközlekedési út átkelési szakaszával kapcsolatos problémákat.

A tervpályázat elsődleges célja a városközpont rendezése, a közintézmények korszerű elhelyezése és a forgalom megoldása.

Városközpontjaink újjáépítése az elkövetkezendő években meggyorsul. Nem alakultak azonban még ki az újjáépítés megfelelő, korszerű, egyben reális városrendelési módszerei. A pályázat célja a konkrét tervek beszerzésén túlmenően ilyen elvi jelentőségű új módszer kialakulásához vezető ötletek beszerzése is.”

Szolnok városközpont II. díjat nyert alaprajzi megoldása

Szolnok városközpont II. díjat nyert megoldásának modellje

A tervezésnél nagy gondot kellett fordítani az általános rendezési tervben előírt építési övezetekkel való összhangra. A tervezési terület a Kossuth tér–Beloianisz u.–Sallai u.–Ady Endre u.–Tisza Antal u. által bezárt területre terjedt ki. Változtatási lehetőség Ny-i irányban egészen a Thököli útig.

A tervezési feladatnál részletesen meg kellett oldani:

1. Szolnok város igazgatási, kereskedelmi és részben kulturális központját a mai Kossuth tér környékéről ki kell szélesíteni a Hősök tere bekapcsolásával és a közbeső terület átrendezésével. A régi és a kibővített központi terület korszerű, reálisan megvalósítható és a város jövődjébe képebe szervesen beilleszkedő legyen. S a központ tervét ütemezhetően úgy kell elkészíteni, hogy az egyes ütemek önmagukban is tudjanak funkcionálni és megfelelő városképet nyújtsanak.

2. Meg kell oldani a 4. számú főközlekedési út átvezetését a városközponton belül és javaslatot kell tenni a közlekedési csomópontok kialakítására, mivel a 4. számú főközlekedési útvonalat két helyen (a Ságvári körútnál és a Petőfi utcánál) keresztezi É–D-i irányú fontos útvonal. Figyelembe kell venni azt, hogy a Kossuth tér és a Hősök tere közötti útvonalon a távlati kétirányú csúcsforgalmi terhelés kb. 3700–3900 jármű. Törekedni kell a gyalogos- és a kocsiközlekedés elválasztására, különösen a tervezendő üzleti központ környékén.

3. Ki kell alakítani a városközpontba tervezett üzleti központ alapraízi rendszerét és tömegeit. Feladata, hogy lehetőséget adjon a város és a vidék lakóinak is arra, hogy a napi szükségleteiket meghaladó bevásárlásaikat rövid idő alatt lebonyolíthassák. Ez a létesítménykomplexum nem egy áruház, hanem önálló kisebb-nagyobb szaküzletek központosított elhelyezése oldja meg a fenti célokat. Az üzleti központ kialakításánál szét kell választani a személy- és az áruforgalmat úgy, hogy lehetővé váljon az áru szállítása napközben is az üzletekbe.

A fentiekben röviden vázolt pályázati célkitűzésekre, amelyeknek részletes kiírását 72-en vették ki, 28 pályázat érkezett be. A pályázat elbírálását az Építésügyi Minisztérium, a Szolnok Városi Tanács VB, az Építőművészek Szövetsége és az Építőipari Tudományos Egyesület Városrendezési Szakosztálya szakemberei végezték.

A bírálóbizottság a pályázatot igen eredményesnek tartották és úgy döntött, hogy a rendelkezésre álló 100 000 Ft-ot teljes egészében kiadja. Az egyes pályázatok részletes elbírálása után látszott, hogy a kitűzött összes feladatot maradéktalanul egyik pályázó sem oldotta meg, ezért az első díj nem került kiosztásra. Viszont a második helyre már két sikerült pályázat jutott. A két elfogadott terv között lényeges különbségek voltak városszerkezeti, városépítési megoldásokban, ezért Kiss Albert munkáját 20 000 Ft-tal, Aradi Tibor és Brenner János munkáját 17 000 Ft-tal jutalmazta.

Kiss Albert díjnyertes terve, amelynek a modellfotóját és az alaprajzi megoldását mellékelten közöljük, a tervezett városközpontot a városszerkezetbe mind funkcionális egység, mind építészeti együttes szempontjából magasfokú igényeknek megfelelően szervesen illeszti be. Építészeti megoldása kiforrott és a további tervezés számára határozott kiinduló pontot ad. Építészeti megfogalmazásban a terv az alföldi városaink központjai részére felhasználható általánosabb érvényű szemléletet kezd. Figyelemreméltóan oldja meg az üzleti központ elvi elrendezését.

Aradi Tibor és Brenner János terve helyesen gazdálkodik a területtel anélkül, hogy köztisztviselői kapcsolata zúfolt volna. Tervükben nagy lakásszám beépítését érik el és azok egy részének építését kevés bontással tudják megoldani.

Szolnok városközpont tervpályázata tehát elérte a célját, mert az elfogadott tervek alapján az egyes tervekben lévő helyes elgondolások felhasználásával kialakítható lesz a korszerű, szép, a nagyvárossá fejlődő Szolnoknak alkalmas, a város külső és belső utcaképebe szervesen beilleszkedő városközpont.

Pélyi Ferenc

Gyakorlati oktatásunk a megyei politechnikai kiállítás tükrében

Az 1962 májusában Szolnokon megrendezett megyei politechnikai kiállítás valóban tükörként tárta a szakember és érdeklődő elé egyaránt a munkaoktatás gyorsan kibontakozó sikereit és problémáit. A kiállítás megrendezésének időpontjáig négy év telt el az első kísérletek óta, s ma már 19 235 általános iskolai és 3263 középiskolai tanuló részesül megyénkben gyakorlati oktatásban, illetve 5 + 1-es képzésben. Ezenkívül az 1961/62-es tanévben két szakközépiskolai – egy lakatos és egy kereskedelmi – tagozat kezdte meg munkáját. (A következő években újabb szakközépiskolai tagozatokat nyitunk.)

Az iskolareform munkaoktatásra vonatkozó célkitűzéseinek megvalósítása már eddig is jelentős anyagi áldozatokat igényelt állami erőből, de az eredményekhez örvendetes mértékben járult hozzá a társadalom is. 1962-ig csak a költségvetésen túl több mint 3 millió Ft-ot fordítottunk erre a célra, nem számítva azt a sok-sok munkaórát, amit a szülők, üzemi és termelőszövetkezeti dolgozók társadalmi munkában adtak pl. műhelytermék létesítéséhez. Ipari és mezőgazdasági szakemberek egyre többen és egyre lelkesebben keresik a lehetőségeket: hogyan nyújthatnának segítséget az iskola ilyen irányú munkájához. Párt- és tanácsi szerveink következetes iránymutatása, felelősségteljes gondolkodása biztos alapot jelentett az eddigi előrehaladáshoz.

Ilyen helyzetben határoztuk el egy megyei kiállítás megrendezését abban az esztendőben, amikor először végeztek olyan általános iskolai VIII., ill. középiskolai IV. osztályosok, akik már négy éven keresztül gyakorlati oktatásban részesültek. *Célunknak tekintettük a munkaoktatás társadalmi propagálását, az oktatási rendszerünkről szóló 1961. évi III. törvény megvalósításában eddig elért eredményeink bemutatását.* Széleskörű tapasztalatszere lehetőséget kívántunk biztosítani a gyakorlati oktatást vezető tanárok és szakemberek számára, ezzel is segítséget adva az oktatás színvonalának további emeléséhez. A kiállítás megrendezésével méginkább központba szeretnénk volna állítani az oktató-nevelő munka e rendkívül fontos új kérdését valamennyi pedagógus szemléletében, hiszen a munkaoktatás bevezetése az iskolába kihatással kell hogy legyen valamennyi más tantárgy tanítására, oktató-nevelőmunkánk egész koncepciójára is. És nem utolsósorban alkalmat akartunk teremteni az oktatásügy irányító posztjain dolgozó elvtársaknak – igazgatóknak és az apparátus dolgozóinak – a tanulságok összegezésére és további hasznosítására.

Most megállapíthatjuk, hogy lényegében *a célkitűzések eléréséhez hozzásegített bennünket a kiállítás. Rendkívül nagy érdeklődés kísérte, több mint 21 000 látogatója volt, s a vendégkönyv bejegyzései is tükrözték a széleskörű társadalmi egyetértést, az új iskola eredményeinek elismerését.* Ime egy bejegyzés: „Értelem és akarat, tudás és tett, pedagógusok, fiatalok és szülők munkájának meglepő gazdag egysége ez a

kiállítás. Kitűnő kollektív bizonyítvány arról, hogy a mi iskolánk az alkotó élet, a szocialista ember műhelye". Egy másik látogató Juhász Gyula sorait idézi: „... Ki itt belépsz, jövőbe lépsz be”. – Szaktanárok és szakemberek nagy gonddal tanulmányozták az anyagot, számos feljegyzést készítettek maguknak, figyelmesen összegyűjtöttek minden általuk hasznosítható tapasztalatot. Többen mondták, hogy részükre a kiállított anyag tanulmányozása felért egy tanfolyammal. Nagyon sok pedagógus tekintette meg a kiállítást, kiknek szemléletét helyes irányban befolyásolta, a koncentrációs lehetőségek és szükségességek felhasználására indította az itt szerzett tapasztalat.

Mindezek mellett azonban a legfontosabb kérdések: milyen színvonalon áll Szolnok megyében a gyakorlati oktatás, milyen tartalmi problémákat tükrözött az anyag, és ezek alapján melyek a további legfontosabb teendők?

Kezdjük az eredmények vázlatos összegezésével. A kiállítás termcét végigjárva a legdöntőbb benyomást azt hiszem valamennyi látogatóra az a tény gyakorolta, hogy az iskolareform fő célkitűzése, a „Közlebb az iskolát az élethez, a termeléshez!” elv a gyors gyakorlati megvalósulás útján halad. Iskolánk ma már nem egyoldalú intellektuális képzést nyújtanak, hanem rálétek a sokoldalú, fejlett kommunista ember képzésének, nevelésének útjára. A kiállított munkadarabok, ezek sokszínűsége, változatossága meggyőző erővel bizonyították, hogy tanulóink műszaki és technikai szemlélete helyes irányba fejlődik. Az sem szorul különösebb bizonyításra, hogy milyen pozitív nevelőhatást jelent tanulóifjúságunk számára a gyakorlat, a munka és a társadalmi tulajdon megbecsülése szempontjából. Általános és középiskolánk oktató-nevelő munkájában mindinkább tudatosává válik az a feladat, hogy a tantervi célkitűzések megvalósítása közben a szocializmus és kommunizmus építésének gyakorlati feladataira kell képessé tennünk ifjúságunkat, s ez csak az élettel, a gyakorlattal, a termeléssel való mindennapi, sokoldalú kapcsolatok megteremtésén keresztül lehetséges. A gyakorlati oktatás bevezetése iskolánkba kezdettől fogva feltételezte – és a jövőben is feltételezi – üzemek, termelőszövetkezetek, a szülők és az egész társadalom lelkes gyakorlati támogatását. A kiállítás tanulmányainak nagy pozitívumai közé tartozik e támogatás közvetlen és közvetett dokumentálása. Az általános iskolai anyagból meggyőződhattunk a tantervi fegyelem további megszilárdulásáról. Szaktanáraink és igazgatóink mindinkább megértik a gyakorlati foglalkozások tantervének lényegét és azt igyekeznek érvényesíteni az oktató munka folyamatában. Örömdetes tényként láttuk bizonyítva, hogy iskolánk nagy többsége leküzdötte azt a kezdeti hiányosságot, amikor szinte kizárólag csak a munkadarabok elkészítését tekintették célnak, s ma már a különböző munkafogások, műveletek megtanítását tekintik helyesen elsődleges feladatuknak, s ezen az alapon törekszik egyúttal hasznos munkadarabok elkészítésére. Ezzel a helyes felismeréssel együtt szükségképpen előtérbe kerültek az oktatás módszerbeli problémái, s e vonatkozásban is egészséges fejlődést bizonyított egy egész sor anyag.

A középiskolák kiállított anyagának alapos vizsgálatából arra a megállapításra juthattunk, hogy az 5 + 1-es oktatás szakmai előképző jellege mindinkább tisztában jut kifejezésre a gyakorlatban. Ehhez azonban mindjárt itt hozzá kell tennünk még korántsem problémamentesen. Elsősorban az ipari szakmákban tükrözött ilyen eredményeket a kiállítás. Megfelelő pontossággal kivitelezett munkadarabokat láthattunk, melyek elkészítése közben a tanulók ténylegesen elsajátíthatták az adott szakma alapjait, hogy ezeknek az ismereteknek birtokában az érettségi után rövidített képzési idő alatt szerzhessenek szakmunkás képesítést. Külön figyelmet érdemelt a munkadarabok zömének tetszetős külseje, mutatóssága is. Sok tabló közvetlenül is dokumentálta, de az egész anyag félreérthetetlenül érzékeltette, hogy az üzemben végzett gyakorlati munka, a munkásosztályal való rendszeres és közvetlen

érintkezés milyen felbecsülhetetlen jelentőségű pedagógiai tényező a tanuló ifjúság nevelésében.

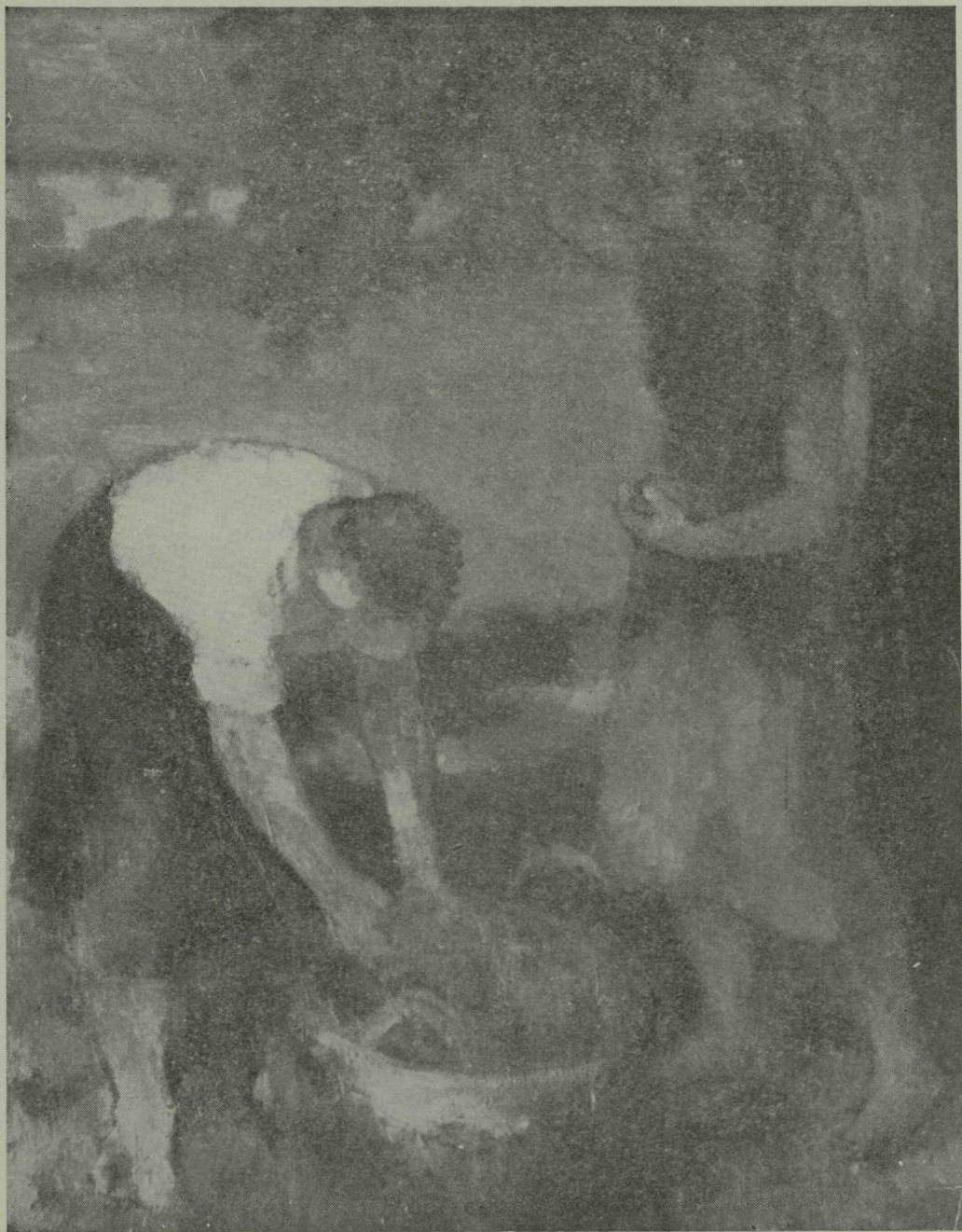
A tükör azonban nemcsak az eredményeket vetítette természetszerűleg elénk, hanem a fogyatékosságokat, problémákat is. Vegyük közülük is előre azokat, melyek általános és középiskoláinkban egyaránt jelentkeznek. *Legégetőbb, legsürgősebben megoldandó feladataink közé tartozik a gyakorlati képzés és más tantárgyak szoros kapcsolatának, a koncentrációnak kiszélesítése.* A megfelelő koncentráció hiányát nagyon élesen tükrözte a kiállítás, hiszen a beküldött anyagok nagy többségénél az erre való utalásokat a kiállítás rendezőinek kellett utólag pótolniuk. Ez a tény szemléletbeli hiányosságokra utal, az új iskolakoncepció még nem kellő megértésére. Középiskoláinkban pl. sokkal nagyobb gondot kell fordítani arra, hogy tanári testületeink valóban $5+1$ -es rendszerű képzést valósítsanak meg, teremtsenek szak-
tárgyaik tanításában szoros kapcsolatot a $+1$ nap szakmai előképzésével, nehogy valahol is az $5+1$ koncepciójának érvényre juttatása helyett valamiféle „ $6-1$ -es” gyakorlat honosodjék meg. Másik figyelmeztető tanulsága a kiállításnak az egyes iskolák közötti nagy színvonalkülönbség. A kiállításra ugyanis nemcsak hely hiányában nem kerülhetett ki minden beküldött anyag, hanem ezek egy része nem ütötte meg a mértéket. Ennek többféle oka van: a kérdés jelentőségének fel nem ismerése, az irányító munka fogyatékosságai stb. Leglényegesebb ok azonban a szakemberek, szakmunkások bevonásában mutatkozó bizonyos bátortalanság egyes helyeken. Ebből világosan adódik a feladat is: sokkal bátrabban, nagyobb számban bevonni hozzáértő embereket – főhivatásúként és óraadóként egyaránt – a gyakorlati képzésbe.

Általános iskoláink még nem élnek megfelelően a tanterv keretjellegeből adódó lehetőségekkel, kevés olyan anyaggal találozotunk, melyek a helyi termelési kultúrák, sajátosságok megismertetését mutatták be, vagy az ezekkel való kiemelt foglalkozást bizonyították. Ebben az értelemben is nagyobb bátorságra, önállóságra van szükség – természetesen a tanterv adta lehetőségeken belül. Az elkészítendő munkadarabok kiválasztásánál a hasznosság elve ugyan elég széleskörűen érvényesül az anyag tanulságai szerint, mégis további ilyen törekvésekre, ötletességre kell biztatnunk iskoláinkat, hiszen ebben a vonatkozásban kimeríthetetlen lehetőségek vannak. Feladatnak kell tekinteni az oktatás módszerének további fejlesztését is. Ennek érdekében járjari, városi központi műhelyeinket módszertani központokká kell fejleszteni, ahol a gyakorlati foglalkozásokat tanítók rendszeres továbbképzését megoldjuk. Szükséges ezeket bekapcsolni a központi anyagellátás hálózatába is.

Középiskoláink szakmai előképző munkájának egyik jellemzője és ebből fakadó problémája az oktatott szakmák sokfélesége egy-egy iskolán belül is. Ez az iskola-vezetés figyelmének túlzott szétaprózását okozza, valamint nehezíti az iskola főfoglalkozású szakemberekkel való ellátását is, a koncentráció megvalósításának nehézségeiről nem is szólva. *Időszerű feladattá vált ebből következően az egyes középiskolák lebetőség szerinti profilizálása nébány – lehetőleg rokon – szakmára.* Ez jobb feltételeket teremt a szakmai előképzés színvonalának, tervszerűségnek és hatékonyságának erőteljes javításához is, ami azonnali feladat, különösen a mezőgazdasági jellegű $5+1$ -es képzés területén.

Az eredményeket és problémákat összevetve megállapíthatjuk, hogy a Szolnok megyei Politechnikai Kiállítás megrendése nagyon hasznosnak bizonyult, nagymértékben elősegítette eddigi számottevő eredményeink bemutatását, hozzásegített további fontos tennivalók helyes meghatározásához. Irányító szerveinken és iskoláinkon, szakembereinken a sor, hogy a tapasztalatok hasznosításával további nagy lépéseket tebessünk előre megyénkben az iskolareform megvalósításának e fontos területén.

Bárdi Imre

Mészáros Lajos: Almaszedők

Új vonások a lakosság igényeinek kielégítésében

Pártunk és kormányunk helyes gazdaságpolitikai intézkedései alapján az utóbbi években a lakosság anyagi, szociális és kulturális színvonalának emelése terén nagy sikereket értünk el. A lakosság ipari fogyasztási cikkekkel való ellátása különösen az utóbbi időben évről évre magasabb szintre emelkedett, s a következő években a fejlődés e téren még nagyobb arányú lesz.

A városokban, de a kisebb helységekből is általános lesz és elterjed az ún. tartós fogyasztási cikkek: motorkerékpár, televízió, elektromos elven működő háztartási gépek stb. használata. Az életszínvonal állandó emelkedésével az egyéb fogyasztási és kulturális cikkek forgalma is emelkedést mutat, és nő a lakosság igénye a személyi szolgáltatások iránt is.

A fogyasztási cikkek állományának növekedésével és azok használatával természetesen meghibásodásuk is állandóan fokozódik. Ugyanakkor ezek javítására az eddigiek során terveköttelezett szerveken keresztül nem fordítottunk kellő gondot és ez – nyugodtan mondhatjuk – táptalajt nyújtott a kultúráltalan kiszolgálásnak és a kontárhálózat széleskörű elterjedésének.

A Központi Statisztikai Hivatal Szolnok megye területén 20 helységben végzett reprezentatív megfigyelést a lakosság javítási igényének kielégítésével kapcsolatban. A bérkezett adatok alapján megállapítható, hogy ipari természetű javítási munkát 2641 megfigyelt eset közül 573 esetben saját kivitelezésben végezték el, 236 esetben pedig kontárral végeztették azt. Ugyanakkor építési munkánál a megfigyelt 781 esetből 325 munka volt saját kivitelezésű és 96 esetben fordult a lakosság kontárhoz. Ezen számadatok is bizonyítják, hogy a lakosság ipari javítási és szolgáltatási igénye az eddigiek során nem nyert kultúralt kielégítést. Szükségessé vált tehát egy olyan országosan kiterjedt, területileg és szakmailag egyaránt magasabb hatékonyságú javítószolgáltató hálózat kiépítése, mely biztosítani képes mindenütt a termékek javítását, karbantartását és egyéb – magas színvonalú, a lakosság igényeit kielégítő – szolgáltatások nyújtását.

Éppen ezért a Gazdasági Bizottság 2/1961. számú határozatában leszögezte, hogy a lakosság szükségletei kielégítésének elősegítésére 5 éves és éves helyi iparpolitikai tervek kell készíteni. (Nem tartozik a helyi iparpolitikai célkitűzések körébe az élelmiszeripari és kommunális jellegű szolgáltató tevékenység.) E határozat a tervek készítésére és jóváhagyására – igen helyesen – a lakosság legszélesebb tömegeivel kapcsolatban álló tanácsokat jelölte ki.

A feladat újszerű volt. A munka jelentősége nagy körültekintést igényelt és a kielégítésben résztvevő irányító szerveink széleskörű közreműködésére volt szükség. Megyei és helyi vonatkozásban munkabizottságok alakultak, mely bizottságok a társadalmi és szakmai szervek részvételével segítették és támogatták a tervező szervek munkáját. E kollektív munka eredményeként született tervjavaslat az érdekelt mi-

nisztériumok és országos főhatóságok előtt egyeztetésre került. A javaslatot megtárgyalták a tanács szakmai állandó bizottságai, az egyes végrehajtó bizottságok, és az elfogadott észrevételekkel átdolgozva a Megyei Tanács jóváhagyta.

A lakosság javító-szolgáltató igénye, ennek jelenlegi és tervezett kielégítése tevékenységenként és területenként különbözően jelentkezik, és ez a népgazdaság fejlődésének jelenlegi szakaszában még nem küszöbölhető ki. Azonban az ellátottság, vagyis az egy lakosra jutó tevékenység értéke valójában az egész megye területén arányos fejlődést mutat.

Terület megnevezése:	Egy lakosra jutó javító-szolgáltató teljesítmény Ft-ban		Index 1965/1960.
	1960. évben	1965. évben	
Szolnok város	494	976	197,5
Jászberény „	378	661	174,8
Törökszentmiklós „	300	439	146,3
Karcag „	253	406	160,4
Kisújszállás „	275	477	173,4
Mezőtúr „	228	404	177,1
Túrkeve „	208	402	193,2
Szolnok járás	162	299	184,5
Jászberény „	265	357	134,7
Törökszentmiklós „	101	174	172,2
Kunhegyes „	238	473	198,7
Tiszafüred „	187	318	170,0
Kunszentmárton „	175	303	173,1
<i>Megye összesen:</i>	252	426	169,0

Mint hogy a tervezés járási és városi mélységben történt, ennek kapcsán igyekeztünk a tervidőszakot megelőzően mutatkozó ellátottsági aránytalanságok csökkentésére. Az egy lakosra vetített mutatók ennek eredményeit részben tükrözik is, azonban e számok tükrében kialakított helyzetkép nem teljesen alkalmas az arányok reális megítélésére. Figyelembe kell venni ugyanis az egyes területek jelenlegi és várható fejlődését, ezenkívül a környező nagyobb, iparilag fejlett települések szívóhatását, illetőleg ezeknek a terület ellátásában jelentkező szerepét és nem utolsósorban a tényleges igények jelentkezését.

A lakosság igényeinek kielégítésében résztvevő szervek valamennyi szektor vonatkozásában megtalálhatók. Az egyes szektorok közötti arányok kialakításánál bizonyos adottságokat, meghatározó tényezőket kellett figyelembe vennünk. Így a műhelyek és felvevőhelyek, szakkáder-ellátottság, valamint a felszereltség színvonala a fejlesztési lehetőségeknek némileg irányt szabott. Az adottságokat azonban a tervkötelezett szervek állóeszközfejlesztési terveiben előirányzott forintösszegek felhasználásával kell a jövőben kiszélesíteni. A Gazdasági Bizottság azon célkitűzésének, hogy a szocialista szektor aránya döntő mértékben emelkedjék – az előző tényezőket figyelembe véve –, az alábbiak szerint igyekeztünk érvényt szerezni:

Szektor megnevezése:	Részesezés az összteljesítményből %-ban	
	1960. évben	1965. évben
Minisztériumi ipar	1,3	3,5
Tanácsi ipar	7,1	11,5
Kisipari termelőszövetkezetek	47,9	65,6
Földművelőszövetkezetek	–	0,4
Mezőgazdasági termelőszövetkezetek	5,7	2,4
Magánkisipar	38,0	16,6

1960. évben a magánkisipar lakosság részére végzett tevékenysége megyénkben 44,2 millió forint volt. Ennek a tevékenységnek a mértéke 1965. évre 32,6 millió forintra csökken, tehát mintegy 26,0%-os csökkenés jelentkezik. Ez a csökkenés abból következik, hogy a természetes kiöregedésnek megfelelően ott, ahol a szocialista – első-sorban szövetkezeti – ipar az igényeket hálózatának fejlesztése útján ki tudja elégíteni – főként a városokban és nagyobb településeken –, új engedélyeket nem fognak kiadni.

Az összes lakosság részére végzett javítást és szolgáltatást – beleértve a textil-ruházati és cipőipari méretes termelést, mint készárutertermelő tevékenységeket is – megyei terveink 5 év alatt 69,0%-os növeléssel irányozzák elő. A teljesítmény növelésének mértéke tevékenységi körönként – összehasonlítva az országos átlaggal – a következőképpen alakul:

Tevékenységi csoportok:	Teljesítményi érték indexe % (1965/1960)	
	megyei szinten	országos átlagban
Ipari javítás és méretes tevékenység	136,9	115,4
Építő- és szerelőipari tevékenység	248,1	147,6
Személyi szolgáltatás	154,3	133,0

A teljesítményi előirányzat különösen jelentős növelést ír elő építőipari vonatkozásban. Az 1965-ig előirányzott volumennövelés – figyelembevéve a bázisidőszak alacsony szintjét – abszolút számaiban nem mondható túlzottnak, hiszen mindez évenkénti átlagban mintegy 50–60 db egyéni családház szakszerű megépítését irányozza elő a lakosság igényeinek kielégítésében résztvevő vállalatok, szövetkezetek és magánkisiparosok számára, tekintve, hogy a családi házak zömét a családok maguk és ismerőseik kezemunkájával építik fel.

A megyei iparpolitikai terv néhány fontosabb szakmánál szintén erősebb teljesítményi felfutást tartalmaz.

Az ipari tevékenységek körében a lakosság részére végzett személygépjármű javítás 1960-hoz viszonyítva 5 év alatt 10-szeresére emelkedik. (1960. évi teljesítmény 252 000 Ft, az 1965. évi pedig 2 630 000 Ft.) E tevékenység ellátására a nagyjavításokat és szervizszolgáltatásokat illetően a Szolnoki Vasipari Vállalat – mint az Autófenntartó Ipari Tröszt által a SKODA-típusú személygépkocsik javítására és alkatrészei biztosítására országosan kijelölt szerv –, az egyéb átfutó munkák végzésére pedig az egyes kisipari termelőszövetkezetek kaptak termelési feladatokat.

A kerékpár-motorkerékpár, rádió-televízió készülékek és az elektromos háztartási kisgépek javítását – belkereskedelmi forgalombahozataluk évről évre történő rohamos emelkedését figyelembevéve – mintegy 170–190%-os felfutással terveztük az 1960. évi bázishoz képest. Rádió, televízió és elektroakusztikai berendezések javítása terén elsősorban – a garanciális javítási munkákat országos szinten is ellátó és jó felszereltséggel rendelkező – GELKA Vállalatot kívánjuk fejleszteni.

A helyi iparpolitikai tervek készítését megelőző felmérés a személyi szolgáltatások kielégítése terén is jelentős hiányosságokat tárt fel.

Néhány területen sem a férfi, sem a női fodrászati igény kielégítése megnyugtató módon nem volt biztosítva. A probléma rendezése érdekében e tevékenység 1960. évi 12,2 millió forintos teljesítményi értékével szemben 1965. évre – 41,0%-os felfutással – 17 millió forintos teljesítményt irányoztunk elő és az üzlethálózat számát összesen 17 db-bal növeljük a megye területén.

Vidéken nem volt biztosítva a kozmetikai igények kielégítése sem. Ebben a szakmában több mint háromszoros emelkedést irányoztunk elő 1965-re, és 13 új részt leget kívánunk felállítani.

A nők háztartási munkájának megkönnyítését célozza a Patyolat Vállalat mosó-vegytisztító és kelmefestő tevékenységének területi bővítése is. A vállalat ezen tevékenysége az 1960. évinek több mint kétszeresére fog növekedni. Minden városban és járási székhelyen felvevőhelyet kívánunk létesíteni.

A széleskörű javító-szolgáltató igény helyileg történő kielégítésének és a kultúrált kiszolgálásnak fejlesztése érdekében a földművesszövetkezetek hálózatán keresztül tovább fokozzuk vidéken az általános felvevőhelyek számát. Valamennyi járásban, mintegy 50 boltegységnél, kapcsolt munkakörben kívánjuk megoldani a meghibásodott, illetve a központi javító műhelyekben kijavított cikkek átvételét és visszaadását. Az egyéb személyi szolgáltatás keretén belül szintén földművesszövetkezeti vonalon növeljük a vidéki kereskedelmi kölcsönzést. E tevékenység nagyrészt szintén kapcsolt munkakörben, egyes városokban és járási székhelyeken pedig – 1965 végéig összesen 7 helyen – önálló kölcsönzőbolt létesítésével fogja a lakosság igényeit kielégíteni.

A lakosság javító-szolgáltató igényeinek kielégítése során természetesen problémák is adódnak.

Sajátos problémaként jelentkezik a javítások elvégzéséhez sokoldalúan képzett szakmunkások biztosítása. Nyilvánvaló, hogy e sokoldalú tevékenységet csak úgy lehet megfelelő minőségben gazdaságosan elvégezni, ha az erre a célra beállított dolgozók legalább a rokonszakmákban alapos jártassággal rendelkeznek. Ennek különösen a községekben kihelyezett részlegek, valamint a mozgóműhelyek dolgozói esetében van nagy jelentősége. Az ilyen szakmunkások képzéséhez a jövőben szervezett formában kell az érintett szervezetek lehetőségét biztosítani.

A tervek kialakítása során – a fejlesztésben érdekeltok részéről – különösen sok észrevétel hangzott el az anyag- és alkatrészellátás jelenlegi kedvezőtlen helyzete miatt. Az anyag- és alkatrészellátásban számottevő javulás fog bekövetkezni. Ennek érdekében az országos szervek megfelelő intézkedést tettek.

A javítási és szolgáltatási árakat is új alapokon kell megállapítani. Ez egyik feltétele annak, hogy a lakosság igénybe is vegye a tervezett lehetőségeket. Ezeket a kérdéseket központi intézkedésekkel lehet megoldani, amelyek már folyamatban is vannak.

Meg kell oldani továbbá a javító-szolgáltató tevékenység növekedésével párhuzamosan a vállalatokra és szövetkezetekre jelenleg kötelezően megállapított jövedelmezőségi tervek reális alapokra való helyezését. A jelenlegi rendszer ugyanis ezeket a szervezeteket arra kényszeríti, hogy a jobban jövedelmező árutermelési tevékenységet helyezték előtérbe, mert ellenkező esetben a részükre meghatározott jövedelmezőségi terveket teljesíteni nem tudják.

Probléma a hálózatfejlesztéssel kapcsolatban szükséges központi fekvésű helyiségek biztosítása. Egyes városi és járási vezetőknel e tekintetben sokszor helytelen szemlélet uralkodik. A helyi vezetőknek a területi igények kielégítése érdekében a jövőben sokkal többet kell tenni. Végre be kell látni, hogy ezeknek a kérdéseknek a megoldása elsősorban helyi feladat. Éppen ezért a hálózat fejlesztésénél is tartózkodni kell a rosszul értelmezett tárca, helyi, vagy szektorális érdekek érvényesülésétől.

A lakosság helyi szükségleteinek kielégítésében résztvevő valamennyi szervnek arra kell törekedni, hogy a legkisebb ráfordítással a legnagyobb eredményeket tudják biztosítani, hogy iparpolitikai célkitűzéseink következetes megvalósításával a kielégítés a lakosság legteljesebb melegegedését váltsa ki.

Sűrű József

Pettenkofen szolnoki éveiről

A Pettenkofen emlékérem előlapja (Simon Ferenc műve)

KOFEN. 1882–1889”. Jelezve balra fent: S. F. Az érem hátlapján Pettenkofen kedvelt témáját, a lóitató fiút formálta meg a művész. Körülötte a felírás: „A SZOLNOKI MŰVÉSZETI ÉLET ELINDÍTÓJÁNAK EMLÉKÉRE. 1959”.

Szobor is örököltette már meg emlékét a művésztelepen, de a háborús pusztítás viharában elpusztult. Még pedig két alkalommal is. Először a 90-es évek elején, amikor *Telcs Ede szobrászművész* alkotását¹ leplezték le a szolnoki művésztelep 10 éves jubileumán, 1913-ban². A szobor felállításának a gondolata Rózsaffy Dezső művészeti írótól származott, aki 1910-ben gyűjtést is indított az anyagiak előteremtésére.³ A másik mellszobrot *Borbereki Kovács Zoltán szobrászművész* készítette a szolnoki Művészeti Egyesület megbízásából 1934-ben, amint azt az egykorú helyi lapban olvashatjuk: „Borbereki K. Zoltán, ez az izmos tehetségű művész elkészítette az első szolnoki festőnek műkömellszobrát... Borbereki egykorú metszetek és arcképek alapján mintázta a szobrot, amely mint portré is tökéletes. A megoldásban azonban a szobor modern, pompásan stilizált... A szobrot a művésztelep kertjében fogják felállítani tavasszal.”⁴ A Szolnoki Újság másik cikkében a Pettenkofen-

A 60 éves szolnoki művésztelep jubileumi ünnepségei nem múlhatnak el anélkül, hogy meg ne emlékeznénk a kiváló bécsi biedermeier festőről, Pettenkofenről, aki felfedezte Szolnokot a festőművészet számára és megindítója lett egy, immár 110 éve folyamatosan működő képzőművészeti életnek. Születésének 140 éves évfordulója csak aláhúzza a megemlékezés szükségességét.

Utcanév vagy szobor nem örökíti meg nevét Szolnokon. Részben ennek pótlására készítettük a mellékelt bemutatott emlékérmet 1959-ben *Simon Ferenc szobrászművész-szel*. A 9 cm-es érem előlapján Pettenkofen balra néző feje van kalapban. Körülötte a felirat: „A. v. PETTEN-

szobor felállításával kapcsolatosan azt írja, hogy a művésztelepen készülő „szobor felállításával a Művészegyesület tulajdonképpen csak egy régi kötelezettséget teljesít”.⁵

Pettenkofen 1851-ben volt először Szolnokon néhány napig, s később mintegy 30 éven át rendszeresen lejár. Naplója feljegyzéseiből tudjuk, hogy mikor dolgozott Szolnokon:

1851-ben néhány napot októberben.

1854-ben a napló adatai hiányoznak, de a képeinek keltezése bizonyítja.

1859-ben az egész szeptembert és a fél októbert itt tölti.

1861-ben szeptember és októberben egy egész hónapot.

1863-ban július közepétől szeptember elejéig.

1867-ben 3 hetet szeptember és októberben.

1868-ban egy pár napot júliusban.

1874-ben 3 hetet augusztusban.

1876-ban augusztus 15-től október 24-ig. Ez volt a leghosszabb kimutatható tartózkodása.

1879-ben szeptember 1-től október 30-ig.

1881-ben augusztus 23-től október 6-ig. Ez volt az utolsó szolnoki tartózkodása.⁶

Pettenkofen már az 1848/49-es szabadságharc alkalmával megismerhette Szolnokot, mint osztrák hadifestő, aki először az osztrák elnyomók oldalán harcolt, de átértve és érezve a magyar nép hősi küzdelmét, művészetével a szabadságharc – talán legszebb – alkotásait készítette el. A *Budavár visszafoglalása* című litográfiája egy monumentális csatakép vázlatának tűnik, amely több neves festőt alkotásra ihletett.

A *népfelkelők rohama* című kőrajza még sokkal ismertebb. Ebben mesteri módon ábrázolja a nép elsodró erejű kaszás-szuronnyrohamát. A legújabb általános iskolás történelemlétkönyveink címlapját díszíti.

A Pettenkofen emlékérem hátlapja (Simon Ferenc műve)

Ilyen előzmények után került le Pettenkofen 1851-ben Szolnokra. S festői képzeletét megragadta az itt látott színes, forгатagos látvány. A szolnoki piac tarka, változó, színpompás élete, a Tisza és a Zagyva festői partja, a színpompás viselet. „A házak régente nem tarkák voltak, hanem fehérre meszelték, nád- vagy zsúpfödél borította őket... A lányok még ingvállban jártak, fejüket kendő nem takarta; hosszan lecsüngő hajfonatot viseltek, melyet szalag fűzött össze... A férfi nép szűrben, ködmönben álldogált. Por és sár rengeteg volt.”⁷

Először talán még csak ezek ragadják meg figyelmét. S művészi fejlődésére nagy befolyással vannak, mert a litog-

ráfiában szereplő lovak affektált, modoros tartása helyett képein, rajzain Szolnokon már valóságos hűvér lovakat fest, nem ficánkoló paripákat. Festésze is gyökeresen átalakul. Az édeskés biedermeier stílus helyett a szolnoki táj vakító fényei, poros és párák levegője új benyomásokkal telíti. „Észreveszi, hogy a napsütötte országúton az elvonuló székér kékszínű árnyékot vet és nem szürkét; észreveszi a napsütötte és árnyékos részeknek kontrasztokban nyilvánuló hatását. Ezzel a modern impresszionizmus álláspontjára helyezkedik és az Alföldön legjobb meggyőződés szerint kultiválja azt, amit a franciák valamivel később az új művészet legfőbb problémájának emeltek.”⁸

Pettenkofen: Szolnoki vázlatok

Festési módszerére, témáira érdekes adatot olvashatunk a világhírű könyvnyomdász, Kner Izidor visszaemlékezéseiben, aki inaséveit egy szolnoki könyvkötőnél töltötte: „Pettenkofen Ágost, Szolnokon megtelepedett bécsi festőművész időnként összeszedte művészeti folyóiratait, műtörténeti könyveit, melyek már nagyszerű illusztrációik miatt is igen érdekelték... Liferálni is magamnak kellett a kész munkát és az első alkalommal a művész húsz krajcár borraivalóval kínált meg, amit nem fogadtam el, hanem kipirult arccal kértem, hogy engedje inkább a képeit megnézni” – mivel Pettenkofen akkor is egy piactéri jeleneten dolgozott az állvány előtt. – „Erre, mint a munkában levőre voltam legkíváncsibb. A képen egy, a sokadalmon kívül álló paraszt agyarrá fogott pipával várta a vásár végét, hogy visszafuvarozhasson. Szekere első saroglyájából két girhes ló rágcsálta nagy kelletlenül a szalmát. A mester szíveségét megköszönve inaltam kifelé, mire rámszólt: „Nem úgy, öcskös! Csak nem gondold, hogy ilyen olcsón mutogatom a képeimet? S markomba nyomta a húszkrajcárost.”⁹

Érdeemes feljegyezni, hogy hol tartózkodott Pettenkofen Szolnokon. Érkezni minden alkalommal a régi *Indóház*nál szokott vasúton. Első szolnoki szállása *Stibinger nevű balász házában* volt, majd később hosszabb időn keresztül *Müller Adolfnak*, a *Várban* ma is meglévő műtermes házában lakott *Gutenberg tér 8.* szám alatt. De volt lakása egy ideig a *Magyar utca sarkán* a Fehér ruhakereskedő házában, ahonnan gyakran festett piaci jeleneteket. A nemrég lebontott *Táncsics u. 2.* számú épületben, a régi *Bécsy János-féle* házban is huzamosabban tartózkodott. Étkezni leginkább a régi *Fehérló kocsmába* járt (helyén ma a Pártbizottság emeletes

épülete van). De kedves tartózkodási helye volt a *Magyar Király Szálló* kávéháza és étterme. Éppen az a földszinti utcai terem, amelyben ma a Szolnoki Galéria állandó képzőművészeti kiállítása van. S ahol gyakran sakkozott Deák-Ébner Lajos, a kiváló magyar festővel, ahol megfordultak a Szolnokra lejáró bécsi és magyar festők is.¹⁰ Igen sokat járt és festett *a régi piactéren, ma Kossuth tér, de a Tisza-és Zagyva-part, a Tabán* majd minden részén megfordult és festett.

Művészetének halhatatlan érdeme, hogy elindította a szolnoki művészeti életet, és számos képen, rajzban meg is örökítette Szolnok akkori képét, népéletét, amelyet legalább fényképeken megszerezni fontos múzeumi kötelességünk.

Pettenkofen emlékének megőrkítése terén van még feladatunk. Utcanév nemcsak az ő nevének emlékét nem őrzi Szolnokon, de nincs Fényes Adolf, Deák-Ébner Lajos, stb utcánk sem. A már kétszer megsemmisült szobor helyett lehetne – akár a múzeumépület renoválása után – a művészettörténeti hagyományokkal rendelkező épületben, szobrot vagy domborművet emelni megemlékezésül. Szolnoki működéséről pedig egy nagyobb tanulmányban készülünk beszámolni, amelyben helyet kaphatna a szolnoki vonatkozású képeinek számos reprodukciója is. Úgy érezzük, hogy ez kötelességünk.

Kaposvári Gyula

JEGYZETEK:

1. Weixlgärtner: August Pettenkofen, Wien, 1916. 294. p.
2. Weixlgärtner: i. m. 90. p.
3. Szolnoki Újság, 1934. márc. 20. 1. p.
4. Szolnoki Újság, 1934. jan. 9. 3. p.
5. Szolnoki Újság, 1931. márc. 20. 1. p.
6. Weixlgärtner: i. m. 93. p.
7. Rózsaffy Dezső: Pettenkofen Szolnokon. Művészet, 1905. 391. p.
8. Rózsaffy: i. m. 399. p.
9. Kner Izidor: Félévszázad mesgyéjén. Gyoma. 1931. 26. p.
10. Rózsaffy: i. m. 394. p.

Pettenkofen: Szolnoki tanulmány

Szabó László: Agi

Mit jelentett a népművelési gyakorlat az egyetemi hallgatóknak?

Az előző cikk* már bemutatta részletesen a népművelési gyakorlat lényegét, mibenlétét. E cikk keretében inkább azt szeretnénk kifejtetni, hogy mit jelentett e gyakorlat az egyetemi hallgatóknak.

Iskolareformunk egyik legkényesebb, legnehezebb feladata az egyetemi oktatás megreformálása. Bármely más iskola-típusnál sokkal könnyebb új formákat bevezetni, mint itt. Más iskolatípusokkal szemben, az egyetemi oktatás több évszázados gyakorlatban merevedett azzá, ami ma is. Az általános és középfokú iskolákban már a reform szellemében tanítanak. (Például 5+1 vagy 4+2-es iskolatípus.) Sajátos ellentmondás állott elő: az alsó- és középfokú oktatással szemben a felsőfokú intézményekben a reform ellenére még mindig a régi módszerek alkalmazása dominál. Ellentmondás azért is, mert az új iskola már új típusú tanárokat követel, amit jelenlegi formájukban az egyetemek nem tudnak teljes mértékben biztosítani. A tények azt bizonyítják, hogy az egyetemi oktatási reform egy szakasszal lemaradt. Az alsófokú iskolákban már a kísérletek ellenőrzésénél, a részletproblémák, a módszerek kidolgozásánál tartanak, míg az egyetemen az utat keressük, hogy merre, hogyan is lehetne megtenni a nagy lépést.

Legfőbb követelmény, melyet az új

életforma és az iskolareform az egyetemek elé állított: közelebb az élethez. A tananyag megreformálása csak egyik része ennek a változásnak. Másik fő komponense: a hallgatók minél több reális élethelyzetbe kerüljenek.

Mikor 1960-ban elindult ez a – ma már mozgalommá nőtt – vállalkozás, éppen az előbb elmondottak miatt örültünk neki a legjobban. Az 1960 februári gyakorlat kettős feladatot tűzött a hallgatók elé: a lehetőségekhez mérten megismerni a falut, másrészt a falu igényeihez és a hallgatók erejéhez, jogköréhez mérten a maximális segítséget adni kulturális téren a falunak.

Az első feladat jogossága városban felnőtt hallgatók számára nyilvánvaló, de az érdekesség ott van, hogy – mint a gyakorlat bebizonyította – a falun felnőtt hallgatók is rengeteg új tapasztalatot szereztek.

A középiskolás és egyetemi évek mindenféleképpen jelentettek egy bizonyos fokú – hacsak formálisan is – elszakadást a falutól. Ezek a gyakorlatok ismét közvetlenül hozzákötik a falu problémáihoz a hallgatókat, másrészt a már előző tapasztalatokból jól ismert részletkérdéseket, most összefüggésekben, egészében fogják fel s értékelik. A gyakorlat tehát mindenkinek, akár faluról, akár városból származik, jelentett új élményanyagot.

* Sági Pál: Egyetemisták falun. (Az egyetemisták népművelési gyakorlatának 3 éves tapasztalatai Szolnok megyében.) Jászkunság, 1962. évf. 2. szám, 71–76. p.

A reális életproblémák látása, tudása. magukévá tétele erőt s perspektívát adott a hallgatónak.

Azonban, hogy ez teljesen érthető, indokolt legyen, a feladat másik komponenzét is meg kell vizsgálni. Mit tudtak adni tíz nap alatt a hallgatók a falunak? A bihardancsházi csoport 1962. február 19–28-ig végzett munkájáról a következő jelentést adta:

„Febr. 19. Munkaterv készítése Herceg Imre t. e., Elek Antalné vb-titkár és Katona Lajos népműv. ügyv. közreműködésével. – A kézimunka szakkörben megismerkedés és beszélgetés a lányokkal, utána ismeretterjesztő előadás a rákról. Az MHS lövész körben beszélgetés a rádiózásról, és közvéleménykutatás.

Febr. 20. A KISZ klubban beszélgetés a fiatalokkal, ping-pongozás. Találkozás és a program összehangolása a helyi tantestülettel. Részvétel a XXII. pártkongresszus anyagát ismertető politikai előadáson. Tartotta Vaimár Jenő tsz-elnök.

Febr. 21. Szervezett családlátogatás. Részvétel a tsz közgyűlésén. A KISZ klubban klubest előkészítése. A tanácsteremben ismeretterjesztő előadás: Házaseletről férfiakkal; részt vett 70 fő.

Klubest a Pártházban: lemezhallgatás, beszélgetés a szórakozás lehetőségeiről, modern táncbemutató.

Febr. 22. Családlátogatás és egészségügyi tanácsadás.

Plakátkészítés az előadások programjáról és az iskola álarcosbáljáról.

A Bujfalusi Járasi Népműv. Oszt. munkatársának látogatása; beszélgetés a csoport eddigi munkájáról.

A tanácsteremben ismeretterjesztő előadás: Hagyományok és a mai erkölcs címmel. Részt vett kb. 60 fő.

Febr. 23. A tanárszakos hallgatók látogatása az iskolában, óralátogatás, beszélgetés Vaimár Jenőné isk. ig.-al és a nevelőkkel. Az orv. tan. hallg. a körzeti orvosi rendelésen vett részt. Részvétel a könyvtári órán, beszélgetés

Vaimár Jenőnével, a könyvtár vezetőjével és az olvasókkal.

Marjai Márton, a Megyei Tanács Népműv. Oszt. munkatársának látogatása. Beszélgetés az eddigi tapasztalatokról és tennivalókról.

A tanácsteremben ismeretterjesztő előadás: A fertőző betegségekről. Részt vett 50 fő.

A csoport többi tagja KISZ gyűlésen vett részt, ahol megbeszélték a KISZ-tagokkal az eddigi végzett munkájukat és tanácsokkal látták el őket.

Febr. 24. Vaimár Jenőné isk. ig. kérésére az eddigi végzett munkánkról jelentést írtunk.

Szervezett családlátogatás.

Részvétel az álarcosbálon.

Febr. 25. Felkészülés a további munkára (politikai, egészségügyi előadás). Az 1962. évi népműv. terv megbeszélése Katona Lajos népműv. ügyvezetővel. – Javaslataink.

Filmankét a Próbaút c. filmről. A kb. 65 főnyi közönség igen tartalmas vitában értékelte a film mondanivalóját.

Febr. 26. Szervezett családlátogatás.

Politikai előadás a KISZ vezetőképző tanfolyamon.

Ismeretterjesztő előadás nőknek: Legyen, ne legyen címmel. A mintegy 80 főnyi hallgatóság az előadás után igen sok kérdést tett fel.

Febr. 27. A végzett munka kiértékelése a tanácsházán.

Búcsú a KISZ fiataloktól. Tanácsok az elővendő munkára. – Ismeretterjesztő előadás: A modern technika csodái címmel.

Febr. 28. A részletes jelentés megírása. Hazautazás.”

A bemutatott példa önmagáért beszél, nem kell bővebb kommentárt hozzáfűzni. Talán lényegesebb azonban minden előadásnál, megbeszélésnél, stb., hogy megmozgatták a falvakat a brigádok. Két kis epizód: Megérkezve a faluba, az előzetes propaganda hiányában különböző hírek terjedtek el rólunk: a baromfit, a disznókat jöttünk összeírni, vagy például azt a négy embert jöttünk megagítani,

akik még nem léptek be a tsz-be. Megmondjuk őszintén, hogy az első napokban bizony eléggé mord szemekkel néztek ránk. A legnagyobb tapintatra volt szükség ahhoz, hogy elérjük azt, hogy a negyedik, ötödik napon, amikor mentünk az utcán, a kertben dolgozó bácsik fogadják köszönésünket, vagy ők köszönjenek előre. Megtörtént, hogy egy teljes délelőttöt beszélgettünk el a kerítés mellett állva. Másik: formalistának tűnő dolog, de ebben az esetben mély háttérrel van a következő esetnek: ketten voltunk fiúk a csoportban, s mind a ketten nyakkendőt viseltünk. A helybeli pedagógusokkal már az első nap nagyon jó kontaktust sikerült kialakítanunk. Másnapra, harmadnapra a tanári kar nagy része nyakkendősen jelent meg tanítani. Az egyik pedagógus, aki feltűnően elhanyagolt volt, megérkezésünkkel új kabátot vett fel. Itt nem a formalitás a lényeg, hanem az, hogy – erre más, lényegesebb jelek is mutatnak – a pedagógusok egy része nem a falut emeli föl maga mellé, hanem ő hasonul a faluhoz, s adia föl bizonyos – nem is lényegtelen – igényeit.

A felrészlet, megmutatása annak, hogy lehet másképpen is élni, mint ahogyan eddig éltek, ez a lényeg. Ezt kell egy tíznapos gyakorlatnak adnia. Ha ez sikerül, akkor a hallgatóknak is sokat jelentett a tíz nap.

Az egyetemi képzés az életbelépés előtti utolsó tanulási szakasz. Kilépvén az iskolából, majd tizenhét évi tanulás eredményéről kell számot adni. Már hallgatókorában felmerül mindenkiben a kérdés: érdemes volt-e 17 évet tanulnom? Föl tudom-e mutatni a tizenhét éves tanulás eredményét? Ez a gyakorlat mintegy (igazi!) próbaköve volt az eddig végzett munkának. A Tiszapüspökiben járt csoport ezt írja: „úgy érezzük, nem volt hiábavaló az itt töltött idő. Tapasztalatokkal gazdagon térünk vissza, erőnk-höz mérten mi is igyekeztünk a legtöbbet adni, mégis úgy érezzük, hogy első-sorban számunkra volt hasznos az itt töltött tíz nap”.

A berekfürdői csoport így ír: „az is-

meretterjesztő előadások során gyakran nem veszik figyelembe a lakosság műveltségi színvonalát; mi ezt igyekeztünk kiküszöbölni, s úgy érezzük, hogy az egyetemen tanultakat érdekesen, színesen, közérthető formában sikerült elmondanunk”.

Annak a tudata, hogy a nagy munkafolyamatban meglátják azokat a problémákat, ahol tudnak segíteni, dolgozni, s annak a kipróbálása, hogy mindezt érdemi módon tudják csinálni, jelenti a tulajdonképpeni erőt és perspektívát.

Talán ezek a legfőbb értékei a mi szempontunkból e gyakorlatnak. Lényegesekek, de már jórészt az előbb elmondottakból következnek a továbbiak. Három vagy négy különböző egyetemről összerakott hallgató közös, együttvégzett munkájáról van szó. Nemcsak négy hallgató, hanem négy különböző intézmény együttműködését is jelenti ez. Perspektívában: a falvak jövőendő értelmi-égeinek együttműködését jelenti.

Példát adott ez a gyakorlat arra is, hogy a falusi népművelési munka nem csupán a pedagógusok, hanem a falu állami, párt, KISZ vezetőinek és az értelmiségieknek közös feladata.

Nem elhanyagolható – a már elmondottakon kívül – az a nevelő erő sem, mely a hallgatókban a közösségi vonást fejleszti. Végző soron négy ember kerül egy teljesen ismeretlen faluba, amelyet meg kell hódítaniuk. Mindenkinek éreznie kell, hogy csak egymással és a falu vezetőivel együtt lehet dolgozni. Mindenki rá van utalva a másikra.

A hallgatók a gyakorlat után kérték az illetékeseket, hogy rendszeresen járhassanak a falvakba. Erre már példa is van: a pusztamonostori csoport egyik tagja továbbra is fenntartja kapcsolatait a faluval, s a gyakorlat után a Szolnok Megyei Tanács VB segítségével egyénileg is kiment. A megyei tanácsok támogatásán kívül azonban szükség van arra is, hogy az egyetemi oktatási reform időbeli és szervezési lehetőséget biztosítson a további munkához.

Peták István

Kisújszállási adatok az 1945-ös földreform történetéhez

(*Megjegyzések M. Somlyai Magda: Szabadulás és magvetés**
című könyvéhez)

Kisújszállás képviselői (pl. Nánási László) is ott vannak 1945 januárjában a többi kunsági városok és községek képviselőivel együtt az Ideiglenes Kormány miniszterelnökénél s közös erővel követelik a kormány elnökének átadott memorandumukban a radikális földosztást 100 holdas birtok-maximummal, a népbíróságok felállítását, a hadsereg azonnali megszerzését a németek elleni háborúra.¹ Ezután forró hangulatú gyűléseken követelik a kisújszállási parasztok a mielőbbi földosztást. A Kommunista Párt által rendezett gyűlésüknek Révai József az előadója és részt vesz rajta Kállai Gyula elvtárs is.

Talán nem lesz egészen érdektelen, ha elmondjuk ezen a helyen, hogy hogyan készültek fel a kisújszállásiak az új honfoglalás végrehajtására. „A képviselő testület 1945. február 27-i ülésén a Nemzeti Paraszt Párt helyi szervezete indítványozta, hogy a képviselő testület szervezze meg a demokratikus pártok és a Földmunkás Szakszervezet helyi képviselőiből a kisújszállási földreform-előkészítő bizottságot. A testület az indítványt egyhangúan elfogadta és felhívta a négy demokratikus pártot (Magyar Kommunista Párt, Nemzeti Paraszt Párt, Szociáldemokrata Párt, Független Kisgazda Párt), hogy a bizottságba 4-4 tagot delegáljanak. A Földmunkás Szakszervezet 6

taggal vett részt a bizottság munkájában. Ez az előkészítő bizottság vette nyilván tartásba a földigénylőket, akik 1945. március 17-én a mozi helyiségében gyűlésre jöttek össze és megválasztották a Földigénylő Bizottságot. A bizottság elnökévé Turbacs Mihályt választották, aki később több kisújszállásival együtt Zsámbékra költözött, kitelepített sváb családok birtokára. Utóda egészen a földreform befejezéséig Daku István volt.”² Ez a bizottság képviselte a kisújszállási földigénylők érdekeit – a könyv tanúsága szerint – kiváló eredménnyel.

A könyvet olvasva látjuk azokat a nehézségeket, amelyek kisebb vagy nagyobb eltéréssel, majdnem mindenütt előfordultak, ahol a földosztó bizottságok rátették a forgó öleket a felosztandó földekre. A szűk határ és a tengernyi igénylő kielégítése gondot okozott majdnem minden alföldi helyiségben. Ismeretesek a valami oknál fogva későbbben jelentkezettek (megfélemlítettek, katonák, hadifoglyok, földért jelentkező falusi kisiparosok) problémái is. Ezen túlmenően nálunk sok kellemetlenséget okozott az is, hogy határunkban az osztható föld nagyon eltérő minőségű volt. A Földigénylő Bizottság emiatt úgy határozott, hogy az osztható földet legalább is két csoportba osztja és a földek minőségi arányában minden igénylő két helyen kap földet. Egy részt

* Ismertetését lásd a Jászkunság 1962. évf. 1.számában.

a keleti határrészen, másikat a nyugatin. A terv elkészült, de mielőtt ilyen értelemben megkezdhetnék volna az osztást, az igénylők nyomására meg kellett másítani ezt az elhatározást. Jelentkeztek a földosztással kapcsolatban bizonyos technikai problémák is. A helyi Mérnöki Hivatal pl. mérőszközhíányra hivatkozva csak 1, esetleg fél év múlva látta megvalósíthatónak a föld gyakorlati szétosztását. A helyi Kommunista Párt a végrehajtás politikai feltételeinek biztosítása mellett megteremtette a szükséges technikai feltételeket is. A városháza udvarán lévő romok alól előkerült tetőlécekből öleket szegeztek össze, csoportokat szerveztek és a kommunisták a csoportok élére állva, a földigénylőkkel együtt osztották a földet. Ez az osztási mód gyors volt ugyan, de nem bizonyult elég hitelesnek. A Földigénylő Bizottság a későbbi, hivatalos osztást is határozottan kézben tartotta. A bizottság elnöke és két tagja ellenőrizte ekkor a mérnök és a mellé beosztott munkájának pontosságát.

Érdemes felidézni Bakó Kálmán kisújszállási kubikus, a földreform idején Szolnok megye keleti felében kormánybiztos, emlékeit a kormánybiztosi munkával és a melléje beosztott szovjet tiszttal szerepével kapcsolatban. „Minden községben egy három tagú bizottságot kellett szerveznünk, akik előkészítik a földosztó bizottságokat. Ebben a munkában a szovjetek segítettek bennünket. Debrecenből orosz gépkocsi vitt bennünket községről községre. Ha valahol egyik vagy másik hatósági közeg nem állott rendelkezésünkre, akkor a velünk lévő szovjet őrnagy segített. Tiszaföldváron pl. Palugyai főjegyző úr nem hívta össze az érdekelteket kijelölésre, és mikor felelőségre vontam érte, azt mondta, hogy neki én nem adhatok utasítást, bár bemutatam neki a Nagy Imre által kiállított igazolványt, mely teljes hatalommal ruházott fel. Amikor a szovjet őrnagy látta, hogy Palugyai felesel velem, elkapta a mandurját és nyomta le a pincébe, mondván neki, hogy aki nem akar dolgozni,

a pincébe való. Palugyai úgy megrémült, hogy sírva fakadt. Kérte az őrnagyot, hogy ne bántsa, ő rögtön összehívja az embereket.”

Még javában pörögtek a földet araszoló forgó öleket, amikor 1945 tavaszán és késő nyarán végbement a magyar politikai élet jobbra tolódása, majd megindult a harc az immár szétosztott föld birtokáért. A helyi kutatás, de a párttörténeti visszaemlékezések ismeretében is jónak és igaznak tartjuk a könyvben annak a konfliktusnak az elemzését, mely a rendelet betűjéhez ragaszkodó felsőbb szervek és a szegényparaszti érdekeket képviselő Földosztó Bizottságok között kialakult. Aki ismeri az alföldi városok agrárproletárjainak és szegényparasztiájainak akkori harcos magatartását, az nagyon jól tudja, hogy másutt más szavakkal, de ugyanazt vágták az előmerészkedő reakció szemébe a földhöz juttatott úgazdák, mint a karcagi parasztnok: „Élő ember tőlünk földet vissza nem vesz”. A kisújszállási Földigénylő Bizottság pl. Nagy Imre földművelésügyi minisztériumával vívta hónapokig tartó harcát és állandó támadásoknak volt kitéve a törvényes keretek szükségszerű túllépése miatt. Ugyanakkor itthon is folyt a harc és a kommunisták által vezetett demokratikus erők nem egyszer igen éles osztályharcban voltak kénytelenek megvédeni a földreform eredményeit.

A tárgyalat kor helyi vonatkozásban is legnehezebben feltárható fejezete az az időszak, mely az egyes községek és városok életében a felszabadulás és a földreform között eltelt. Megbízható adatok hiányában alig tudjuk feltárni a születő új élet első, még botorkáló lépéseit. – Megyei kutatóinknak minél előbb élni kell a könyv által kínált segítséggel és gondos munkával össze kell gyűjteni a rendelkezésre álló, egyébként is erősen pusztuló adatokat, melyeknek összegyűjtése és feldolgozása Kisújszálláson már részben megtörtént.

Ime néhány sor a kezdeti erőfeszítések időszakából: „Az Ideiglenes Városi Tanács, mely a harcok szünetében, 1944,

október 10-én alakult, erélyes kézzel látott hozzá a termelés megindításához, a kintlévő termények mielőbbi betakarításához. Első ténykedéseként mezőgazdasági bizottságot állított fel, hogy az őszi vetések haladéktalanul megindulhassanak. A vetési munkák megindulását ugyanis erősen akadályozta a közbiztonság hiánya, valamint a lóállomány elpusztulása. A mezőgazdasági bizottság elsősorban kintlakó emberekből 50 termelési biztost nevezett ki a munka közvetlen irányítására. A nagy lendülettel induló munkát fékezte az esős időjárás. Később a belvízveszély miatt az összes kézi- és igaerőket az ún. belső földekre kellett irányítani. Ennek az észszerű központosításnak köszönhető, hogy a talán soha nem tapasztalható nehézségek ellenére 1000 kh őszi búzát sikerült elvetni. A rendkívül jó tengeritermés betakarítását részint önként jelentkező munkásokkal, részint közérő igénybevételével végezték el”.³

A mezőgazdasági munkák ilyen jellegű irányítására a szomszéd községekben sehol sem került sor.

Szerző sok adat közlésével rajzolja meg az 1945 télutóján megalakult termelési bizottságok munkájában fellelhető közös vonásokat. Kiegészítésül álljon itt néhány sor a kisújszállási termelési bizottság történetéből is. „Az 1945. február 27-én megalakult termelési bizottság első ténykedéséül elkészítette a tavaszi mezőgazdasági munkák tervét a Túrkeve-Kenderes-i közutaktól nyugatra fekvő, valamint az Igarói düllőbéli és ezzel déli oldalon szomszédos egyházi és városi földbirtokok eddig még szántatlan területeire vonatkozóan. Ez intézkedést részben az igaerő csekély volta, részben a fenyegető belvízveszély tette indokolttá. A többi földek megművelésére csak az elsőrendű földek megművelése után kerülhetett sor. Ezt a munkát is csak a réti igaerők áttelepítésével és két gözeke garnitúra, valamint 15–20 üzemképes ál-

lapotba helyezett traktor segítségével lehetett megvalósítani. Óriási politikai munkába került, míg a réti gazdák megértették, hogy közös érdek a „mások földjének” megművelése. A rendelkezésre álló igaerő csekély volta miatt azonban el kellett tekinteni a bizonytalanul termő réti földek megművelésétől. A termelési bizottság elkobzás terhe mellett haszonállat vizsgálatot rendelt el. Részletesen szabályozták az idegen igaival megművelt terület adóterheit, használati díját. Lehetővé tették a fogattulajdonosok társulását, hogy a képviselő testület „kísérleti anyagot gyűjthessen a kollektív gazdálkodás előnyeire nézve”. Vetőmagot a fogattulajdonosok adtak. Beszerzésének módja a felvásárlás, kölcsönzés, egyes esetekben a rekvirálás volt. A holtfuvarak elkerülése végett lehetővé tették az egyes parcellák csereművelését. Esetenként kényszerbérlet útján biztosítottak a fogatközpontul kijelölt tanyákban elhelyezett fogatok számára közeli földet. A termelés biztosítása érdekében a város határában és a belterületen lévő összes olyan eszközöket összeszedték és a fogatosok rendelkezésére bocsátották, melyek jobb és olcsóbb munkát tesznek lehetővé (tárcsák, több vasú ekék stb.). Ezek hatékony alkalmazása érdekében elrendelték a négyes, sőt hatos fogatok alkalmazását is. A fenti területet három körzetre osztották fel, élükre egy szakembert és egy bizalmi állítottak. Szigorúan tiltották a szekér és az igaállat kivételét a városból és a gazdákat újabb állatok beszerzésére ösztönözték. – Ez volt a kisújszállási parasztság első kollektív vállalkozása. Megtervezésében döntő szerepet játszott az MKP helyi szervezete, végrehajtásával pedig jelentős tekintélyt szerzett a termelési bizottság.”⁴ Az itt szerzett tekintélyre és gyakorlatra nagy szükség volt a földreform végrehajtása utáni időben is.

Kiss Géza

JEGYZET:

1. Néplap, 1945. január 18.

2. Szerző: „A mezőgazdasági fejlődés néhány problémája Kisújszálláson, 1945–1960.” című dolgozatából, Kézirat.

3. A. L. Szolnok, Kisújszállási képviselő testületé jkv. 1945. 46–47. szám.

4. Szerző: „A mezőgazdasági fejlődés; néhány problémája Kisújszálláson, 1945–1960. K. zirat.

Bartos Gyula—Vida Vid:

Korszerű földgázellátás Szolnokon

(Magyar Építőipar, 1962. 11. évf. 3. sz. 105–109. o.)

Szolnok az első olyan város Magyarországon, amelyben teljesen földgázellátásra, korszerűen tervezett közműhálózat épül.

A szerzők tanulmányuk első részében az országos földgázhálózat terveit ismertetik. A Szolnok környékén és a Hajdúszoboszló mellett feltárt földgáz mennyiség lehetővé teszi, hogy Debrecen–Szolnok–Budapest vonalon országos távvezeték épüljön. A főváros földgázellátását előbb a Szolnok környéki, majd a hajdúszoboszlói mezők biztosítják. Szolnok esetében is az első időszakban a Szandai réten feltárt földgáz, később az országos távvezeték biztosítja az ellátást.

A továbbiakban rámutatnak arra a jelentős népgazdasági megtakarításra, amely Szolnok város földgázellátásának megvalósításával biztosítható. A háztartásokban évente 36 000 t, az iparban 42 000 t szén takarítható meg a földgáz használatával, ami kerekén 30 millió forint népgazdasági hasznot jelent. Mindez még inkább aláhúzza a földgázellátás megoldásának fontosságát. A lakosság igényeinek jobb kielégítése, a füst- és korommentes tüzelés biztosítása sem elvetendő szempont.

A tanulmány második részében Szolnok gázellátásával kapcsolatos elképzeléseket, terveket és a már eddig végzett munkát vázolják. 1960-ban kezdtek a munkálatokhoz, illetve készültek el a tervek. Két gázfogadó állomás épül (egyik a közúti Tisza-híd, a másik a Cukorgyár mellett), ezeket gerincvezeték köti össze egymással és a 4 körzeti nyomásszabályzóval. Az acélsőhálózatot a város nedves talaja miatt fokozott védelemben, megfelelő

szigetelésben kellett részesíteni. Az utcai elosztó gázhálózat fektetésével egyidejűleg elkészülnek az egyes házak bekötő vezetékei is.

Térképen mutatják meg a szerzők, hogy az első ütemben a Tisza-part–Kossuth Lajos utca–Beloianisz utca és az Úttörő utca által bezárt terület gázellátása valósul meg. A második ütemben kerül sor a Ságvári körút által bezárt terület és a Zagyván túl a Scheftsik-telep földgázellátására.

A munkálatokkal kapcsolatos nehézségekkel, előre nem látható akadályokkal foglalkoznak ezután, ilyen a szakemberhiány, a tervezési munkák visszatartása, a nem megfelelő anyag-, készülék- és szerelvényellátás. Sürgős tennivalókat várnak e téren, elsősorban az Építésügyi Minisztériumtól, hogy a lakásépítési program keretében minél több lakásban biztosíthassanak földgázellátást.

Pálhidi Csaba: Az öntözés fejlesztésének lehetőségei Szolnok megyében

(Magyar Mezőgazdaság, 1962. 17. évf. 3. sz. 14–15. o.)

Hazánk öntözött területeinek 26,6%-a jut Szolnok megyére. Országosan jelentős eredményeket értünk el, azonban a lehetőségek koránt sincsenek kihasználva. A megye öntözési fejlődésének fejlesztésére többféle lehetőség van.

Egyik út a meglévő öntözőrendszerek jobb kihasználása. Jelenleg az öntözésre berendezett területnek mindössze 43%-át hasznosították öntözéssel, a másik 57%-on száraz természetést folytattak, vagy azt ugarként kezelték. A berendezett területek kihasználását a vetésforgó, vagy vetésváltás bevezetésével lehetséges megoldani.

További lehetőséget nyújt az öntözés

fejlesztésére az is, hogy a rendelkezésre álló vízkészletek nincsenek kihasználva. A jelenlegi vízkészlet 104 000 kh terület öntözését tenné lehetővé.

Az öntözés szemléletének megváltozása is a továbbfejlődés feltétele. Az eddigi esőpótló öntözés helyett rá kell térni az öntözéses gazdálkodásra, vagyis annyi öntözővizet kell adni a növényeknek, amennyi vízigényüknek megfelelően a nagy termécek eléréséhez szükséges.

Húsz éves távlatban még nagyobb lehetőségek nyílnak a megye öntözéses gazdálkodása előtt. Megépül a második tiszai vízlépcső, mely két új öntözőrendszer lát el vízzel. A nagykunsági öntözőrendszer 136 000 kh, a jászsági öntözőrendszer 100 000 kh terület öntözéses gazdálkodását teszi lehetővé. A cikk egy grafikonon mutatja be a Szolnok megyei öntözések alakulását 1948–1961-ig és egy térképen a megye öntözésének 20 éves tervét.

Megtudhatjuk a cikkből, hogy Szolnok megyében az öntözéses gazdálkodás kiterjesztése előtt szinte korlátlan lehetőségek állnak.

Balogh Bálint:

A Nagykunság vízgazdálkodása

(Élet és Tudomány, 1962. 17. évf. 6. sz. 183–186. o.)

A Nagykunság gazdasági életében mindig jelentős szerep jutott a víznek. A szerző cikkében azokra a változásokra mutat rá, melyek a vízgazdálkodás hatására következtek be.

Ez a terület a török hódoltság során és az azt követő Habsburg-felszabadítás után mocsarasodott el. A szántóföldek, vagy a rétek növeléséért folytatott erdőirtás segítette az elvizenyősödést. A szaporodó lélekszám miatt azonban egyre szűkebbnek bizonyult a művelhető terület. A múlt század derekán megindított folyószabályozási és ármentesítési munkálatok után kezdődhetett meg a belvízmentesítés, majd a víz alól felszabadult földek művelésbe fogása.

Am e nagy vízi munkálatok során sok

hiba volt, hogy a lecsapolás munkálataival nem kapcsolódott össze az öntözőművek megépítése. Néhány évtizeden belüli kimerült a föld termőereje, sivar, nagyrészt elszikesedett területek képződtek. Az aszályos, száraz nyarakon minden termés kiégett, volt olyan nyár, hogy a Nagykunság állatállományának négyötöde valósággal éhen pusztult.

Csak a felszabadulás hozott jelentős változást e táj életében. Egymás után épültek meg a tiszai öntözőművek. A tiszafüredi öntözőrendszer másodpercenként négy köbméter vizet továbbít a kun városok határában megépült öntözőtelepnek. A tiszabői úszóműves öntözőrendszer, a tiszalöki duzzasztómű és a Keleti főcsatorna útján jelentős vízmennyiség, mintegy 20 köbméter víz jut másodpercenként a Nagykunság földjére.

Az öntözés lehetővé tette a rizstermesztést is ezen a területen. Ma már szakítottak a károsan ható, monokultúras rizstermesztéssel, és vetésforgóba állítva, szántóföldi növényeket is öntöznek. Az öntözéses gazdálkodás fejlődését segíti a karcagi Nagykunsági Mezőgazdasági Kísérleti Intézet. Emellett a kötött szikes és réti agyagtalajok agrotechnikájának és a talajjavításnak kérdéseit is kutatja.

E vidéken korszerű formában újult meg a régi halászhagyomány. Mintegy 1000 kat. holdon létesítettek halastavakat. Ezzel azonban korántsem használták ki a halgazdaság adta lehetőségeket.

Az öntözéses takarmánytermesztés színvonalasabb állattartást tesz lehetővé. Az öntözés megvalósításával párosuló feladat a csatornahálózat partjainak fásítása, a közlekedési utak mellé telepíthető fasorok szélvédő pásztakul szolgálhatnak.

Az öntözés hatására gyorsabban iparosodnak a Nagykunság mezővárosai. Karcagon rizshántoló malom létesült, Kunhegyesen az öntözéshez szükséges gépeket gyártó üzem működik, mely egyre jelentősebb külföldi megrendeléseket is kielégít.

Sági Pál

A TÁRSULAT ÉLETÉBŐL

Kitüntetések:

Augusztus 20-án a kulturális munka terén kifejtett eredményes munkájukért Fodor Mihály elvtárs „Kiváló népművelő”, Sándor László elvtárs „Szocialista kultúráért” kitüntetést kapta.

Személyi változások:

Az Ügyvezető Elnökség Dr. Cseh István elvtársat, a szolnoki járás titkárát – nagy fokú elfoglaltságára való tekintettel – a titkári teendők ellátása alól felmentette, és Gallai Antal elvtársat bízta meg a járási teendők ellátásával.

A kunszentmártoni járási titkár Garadnay Tibor elvtárs lett. Sípos Mihály elvtársat, a törökszentmiklósi járás titkárát saját kérésére felmentette és helyette Csekei István elvtársat bízta meg.

A jászberényi járásba körzeti titkárként Laska Sándor elvtárs kapott megbízatást.

Városi titkáraink:

Ari Sándor, Kisújszállás,
Csaplár Béla, Túrkeve,
Domokos György, Mezőtúr,
Farkas István, Törökszentmiklós,
Hitter Piroska, Karcag,
Tóth János, Jászberény.

Járási titkáraink:

Erdész József, Tiszafüredi járás,
Gallai Antal, Szolnoki járás,
Garadnay Tibor, Kunszentmártoni
járás,
Móricz Béla, Kunhegyesi járás,
Dr. Tésy István, Jászberényi járás,
Laska Sándor, Jászberényi járásban
körzeti,
Csekei Lajos, Törökszentmiklósi járás.

A munkásakadémiák vezetőinek tanácskozása

Szeptember 20-án a Szakszervezetek Megyei Tanácsa, az MSZMP MB Agit. prop. Osztálya és a Tudományos Ismeretterjesztő Társulat megyei szervezete rendezésében a megye üzemeinek párttitkárai, szakszervezeti és a munkásakadémiák felelős vezetőinek részvételével fontos tanácskozás zajlott le a szolnoki MSZBT klubban. Az értekezleten Dózsa János SZMT titkár megnyitója után Kökény István, a megyei pártvégrehajtó bizottság titkára tartott vitaindító referátumot. Megvitatásra kerültek a megye üzemeiben lévő munkásakadémiák eddigi eredményei, az új oktatási évad beindításának programja és az akadémiák tematikai szervezeti kérdései.

A tanácskozáson több hozzászólás hangzott el. Érdeklődést váltott ki a martfői Tisza Cipőgyár „kihelyezett” két munkásakadémiája (Rákócziújfalú, Tiszaföldvár). A szolnoki Cukorgyár képviselője az elmúlt év tapasztalataiból a gazdasági vezetők aktív támogatásáról számolt be.

Az élénk érdeklődéssel kísért tanácskozás tanúsította, hogy az üzemekben a munkásakadémiák az ismeretterjesztés kedvelt formáivá váltak. A jövőt illetően szükséges azonban, hogy a gazdasági, műszaki és mozgalmi vezetők még aktívabban, még konkrétabban segítsék a munkásakadémiák szervezését, munkájuk eredményességét.

*Az 1962/63 ismeretterjesztő évd-
tervszámái:*

Előadások összesen:	3684,
ebből társadalomtudományi	1847,
természettudományi	1837.
Városban:	1423,
falun:	2165.
Szaktanácsadó akadémiák	I. éves 10
	II. „ 12
	III. „ 2
Termelőszövetkezeti akadémiák:	17
Ifjúsági akadémia:	11
Előadói konferenciák tervszáma:	94
Falusi előadássorozatok:	125

Járási és városi elnökségi ülésekről

A járási, városi egységes ismeretterjesztő terveket a Társulat helyi elnökségi ülésein megvitatták. Az elnökségi üléseken az ismeretterjesztő munka gyakorlati végrehajtására konkrét javaslatok születtek. A viták középpontjában a tartalmi munka színvonalának emelése, az előadók jobb felkészítése szerepelt. A karcagi városi elnökségi ülésen igen sokoldalúan elemezték a jövő feladatait. Az elnökség

tagjai személy szerint egy-egy fontos terület munkájának segítését vállalták.

Idegen nyelvoktatás

A Társulat által meghirdetett nyelvoktatásra igen nagy létszámú jelentkezés történt. A német nyelvű oktatásra 106 felnőtt és 28 általános iskolai tanuló, míg az alapfokú angol tanfolyamra 20 fő iratkozott be. Az oktatás október hónap első hetében beindult.

Népi ülnökök akadémiai

A Megyei Bíróság és a Jogi Szakosztály gondozásában Szolnokon, Török-szentmiklóson, Karcagon, Martfűn, Kunszentmártonban és Jászberényben ülnökakadémiák indultak. Az akadémiákra mintegy 300 népiülnök iratkozott be.

Filozófiai Szabadegyetem

Szolnok városban a filozófiai szakosztály rendezésében szabadegyetem indul. A tizenkét előadásból álló sorozat előadásait a budapesti Eötvös Lóránd Tudományegyetem tanárai tartják.

Lévai István

Kedves Olvasóink!

A JÁSZKUNSÁG kiadását jelen számunktól kezdve a Szolnok megyei Néplap Lapkiadó Vállalat veszi át, a terjesztését pedig a Debreceni Postaigazgatóság végzi Szolnok, Hajdu-Bihar és Szabolcs-Szatmár megye területén.

Ezzel a JÁSZKUNSÁG újabb olvasókhöz is eljut, és nagyobb területen végezheti ismeretterjesztő és tudományos tevékenységét.

Köszöntjük az új olvasóinkat!

A szerkesztő bizottság

Hogyan készül a Jászkunság bibliográfiája?

Folyóiratunkban közreadott Szolnok megyei bibliográfiának célja, hogy a megjelent, de máshol található megyei vonatkozású cikkekre felhívja a figyelmet. A helytörténeti kutatók számára kíván ezzel segíteni. A Szolnok Megyei Néplap és a Jászkunság cikkei nem tűntek fel a bibliográfiában. Az egy-egy számban megjelent anyag az elmúlt negyedév vagy félév laptermését veszi figyelembe, a vizsgált időszakot fel is tüntetjük a bibliográfia címében.

A bibliográfiában szereplő cikkeket az alábbi folyóiratokból, heti- vagy napilapokból gyűjtjük ki:

Alföld, Allam és Igazgatás, Állattenyésztés, a Könyvtáros, Baromfitenyésztés, Borsodi Szemle, Búvár, Család és Iskola, Elet és Irodalom, Elet és Tudomány, Elővilág, Film Színház Muzsika, Filmvilág, Foto, Földrajzi Közlemények, Földtani Közöny, Hadtörténelmi Közlemények, Ifjú Kommunista, Irodalomtörténet, Irodalomtörténeti Közlemények, Képes Ujság, Kertészet-Szőlészet, Kortárs, Köznevelés, Levéltári Közlemények, Magyar Építőipar, Magyar Epitőművészet, Magyar Ifjúság, Magyar Horgász, Magyar Mezőgazdaság, Magyar Nemzet, Magyar Nyelv, Magyar Nyelvőr, Megyei és Városi Statisztikai Ertesítő, Művészet, Műemlékvédelem, Műszaki Elet, Művészet, Művészettörténeti Ertesítő, Népfőnt, Népszabadság, Népszava, Nők Lapja, Ország Világ, Papírpár és Magyar Grafika, Pártélet, Párttörténeti Ertesítő, Pedagógiai Szemle, Sport és Tudomány, Szabad Föld, Századok, Szocialista Művészetért, Tanácsok Lapja, Társadalmi Szemle, Természettudományi Közöny, Technika, Tiszatáj, Történelmi Szemle, Túrlista, Új Irás, Valóság.

SZOLNOK MEGYEI BIBLIOGRÁFIA

(1962. január 1—június 30.)

- ANTALFFY Gyula: A ligetes Tiszaháton. Túrlista, 1962. 8. évf. 6. sz. 14—15. p.
- BOGNAR Gyula: „Kukorica hadjárat” a tudomány és tapasztalás fegyverével. Népfőnt, 1962. 7. évf. 6. sz. 5. p.
- CSAVAS Imre: A rizstermesztés bevezetése és hatása a Tiszántúl növényvilágára. Természettudományi Közöny, 1962. 5. (93.) évf. 3. sz. 122—124. p.
- CSIZMADIA Ernő: A termelőszövetkezetek közös vállalkozásai. Társadalmi Szemle, 1962. 17. évf. 6. sz. 51—61. p.
- KAPOSVÁRI Gyula: Még egyszer egy katalógus előszaváról. Művészet, 1962. 3. évf. 4. sz. 47—48. p.
- KERESZTES István: Termelőszövetkezetek közös vállalkozásai. Elet és Tudomány, 1962. 17. évf. 14. sz. 419—421. p.
- KISFALUDI Sándor: A Tiszától a Hortobágyig. 60 éves a Szolnoki Művésztelep. Népfőnt, 1962. 7. évf. 5. sz. 6. p.
- KISFALUDI Sándor: „...és akkor Malinovszkij felállt az asztaltól.” Földosztó parasztok emlékezése. Népfőnt, 1962. 7. évf. 6. sz. 8. p.
- KISS Dezső: Gyöngytyúktenyésztés a Szolnok megyei termelőszövetkezetekben. Baromfitenyésztés, 1962. 6. évf. 6. sz. 13. p.
- KISS József: A tőkés agrárfejlődés foka és néhány vonása Szolnok megyében a millénum évtizedében. (II. rész.) Századok, 1962. 96. évf. 1—2. sz. 61—97. p.
- K. NAGY István: Olcsó takarmányok és ketrecek házinyulak részére. Baromfitenyésztés, 1962. 6. évf. 5. sz. 24—25. p.
- NAGY Mihály: A mezőgazdaság gépesítése Szolnok megyében. Megyei és Városi Statisztikai Ertesítő, 1962. 12. évf. 3. sz. 149—155. p.
- NAGY Sándor: A vezetőségválasztó taggyűlések után a türkevei Vörös Csillag Termelőszövetkezetben Pártélet, 1962. 7. évf. 1. sz. 92—95. p.
- ÖTTEVÉNYI László: Tótkéri híradás. Szabad Föld, 1962. 18. évf. 7. sz. 9. p.
- FÁLHIDI Csaba: Az öntözés fejlesztésének lehetőségei Szolnok megyében. Magyar Mezőgazdaság, 1962. 17. évf. 3. sz. 14—15. p.
- PÉTER László—ROTTMAYER Jenő: Szaktanácsadás a Kunszentmártoni Állami Gazdaságban. Népszabadság, 1962. jan. 10. 20. évf. 7. sz. 10. p.
- POGÁNY Mária: A kialakuló kubikosság munkaviszonyai. Történelmi Szemle, 1962. 5. évf. 1. sz. 37—58. p.
- ROZSAHEGYI István: A külterületi lakosság könyvtári ellátása Szolnok megyében. A Könyvtáros, 1962. 12. évf. 6. sz. 327—329. p.
- SALAMON Pál: Fialat gáda. Népszabadság, 1962. márc. 28. 20. évf. 73. sz. 2—3 p.
- SOMOSI Árpád: Jó vezetés — erős szövetkezet. Fontos előfeltételek. Népszabadság, 1962. márc. 14. 20. évf. 61. sz. 11. p.
- SRANKO István: Egy év baromfitenyésztési tapasztalatai, további tervek Jánoshidán. Magyar Mezőgazdaság, 1962. 17. évf. 4. sz. 17. p.
- SZABO Pál: Szolnok. Elet és Irodalom, 1962. 6. évf. 11. sz. 4. p.
- TESZKO Sándor: A körülmények alapos mérlegelése nélkül nem döntünk emberek ügyében. Szabad Föld, 1962. 18. évf. 4. sz. 12. p.
- TRESSER Pál: Jó vezetés — erős szövetkezet. Mezőhék segítségével Rákócziújfalunak. Népszabadság, 1962. márc. 10. 20. évf. 58. sz. 7. p.
- URBACH Zsuzsa: A karcagi üvegyár. Művészet, 1962. 3. évf. 3. sz. 31—32. p.
- (V) [VERTES József]: Tavaszvárás Vezsenyen. Tanácsok Lapja, 1962. 13. évf. 5. sz. 1., 3. p.
- VERTES József: Zárszámadás előtt Tiszaföldváron. Tanácsok Lapja, 1962. 13. évf. 1. sz. 3. p.
- ZOLD István: Mesterséges legelőtelepítés, legelőöntözés a kunszentmártoni Zalka Máté Tsz-ben. Magyar Mezőgazdaság, 1962. 17. évf. 12. sz. 19—20. p.

Összeállította: Sági Pál

A lakosság és közületek szolgálatában!

Mindennemű villanszerelési, szerszámgépjavítási, gépszerviz (T. M. K.) lakatos szakipari munkák elvégzését, kerékpár, motorkerékpár, háztartási gépek, hűtőgép, porszívó, mosógép stb. kis, nagy és garanciális javítását vállalja gyorsan és biztosan a

TÖRÖKSZENTMIKLÓSI VASIPARI KTSZ.
TÖRÖKSZENTMIKLÓS, KOSSUTH L. U. 144.

MUNKARUHÁK, VATTARUHÁK, BUNDÁK

ÉS EGYÉB RUHÁZATI CIKKEK,
SÁTOR- ÉS TAKARÓPONYVÁK JAVÍTÁSÁT ÉS TISZTÍTÁSÁT
VÁLLALJUK

BUNDÁK MOLYTALANÍTÁSA, MEGÓVÁSA, FELÚJÍTÁSA

**ELSŐ SZOLNOKI HULLADÉK- ÉS HELYIANYAG
FELDOLGOZÓ JAVÍTÓ KTSZ**

Szolnok, Szabadság u. 8. Telefon: 10-04.

*Ne tüzeljük el a
hulladékpapírt,
adjuk át
a **MÉH**-nek*

MÉH TELEPEK ÉS ÁTVEVŐHELYEK

Szolnok megyében:

Jászberény, Jászapáti, Karcag, Kisújszállás, Kunhegyes, Kunszentmárton, Mezőtúr, Szolnok, Tiszafüred, Törökszentmiklós, Túrkeve.

Heves megyében:

Eger, Füzesabony, Gyöngyös, Hatvan, Heves, Recsk.

Rendszeres és magas jövedelmet biztosít

A TEJIPARNAK
TÖRTÉNŐ
BESZÁLLÍTÁS!

Az átvételi áron felül
korpajuttatást, termelészövetkezeti
nagyüzemi felárat,
s kedvezményes áron
melléktermékellátást biztosít

a SZOLNOK MEGYEI TEJIPARI V.

Vásároljon Kékes televíziót!

Ára: 5200 Ft.

Otthonába hozza a legszebb művészi
produkciókat!

Kényelem, tudás, szórakozás!

Tegye kellemessé otthonát!

VÁSÁROLJON SZÓFIA RÁDIÓT!

Régi ár 2180 forint — új ár 1900 forint

Kirándulásaihoz vásároljon motorkerékpárt!

Ajánlatunk:

Danuvia 125-ös   12 640—12 840 Ft-ig

Pannónia   19 900—22 000 Ft

Forgalomba hozza:

Vas- és Műszaki Nagykereskedelmi Vállalat
Szolnok, Vörös Hadsereg u.

A SZOLNOKI 7. SZ. AUTÓKÖZLEKEDÉSI V.

MÁVAUT, TEFU és TAXI GÉPKOCSIJAIT

vegye igénybe

esküvőre, kirándulásra, darabárú és kocsirakományú küldeményeinek elfuvarozására!

Gyors, olcsó!

A GÉPKOCSIK MEGRENDELHETŐK:

Szolnok, József Attila u. 91. Telefon: 20—40, 32—16.

Éjjel-nappali szolgálat!

KISÚJSZÁLLÁS: Vasútállomás. Telefon: 97.

TISZAFÜRED: Somogyi Béla út 52. Tel.: 48.

KARCAG: Kossuth tér. Telefon: 68.

MEZŐTÚR: Kossuth tér 5. Telefon: 57.

TÖRÖKSZENTMIKLÓS: Felszabadulás út 1.
Telefon: 51.

KUNSZENTMÁRTON: Köztársaság tér. Tel.: 132.

JÁSZBERÉNY: Tel.: 34

JÁSZAPÁTI: Tel.: 25

JÁSZLADÁNY: Tel.: 28

A DOLGOZÓ NŐ SEGÍTŐJE

A

PATYOLAT

MOS, FEST, TISZTÍT

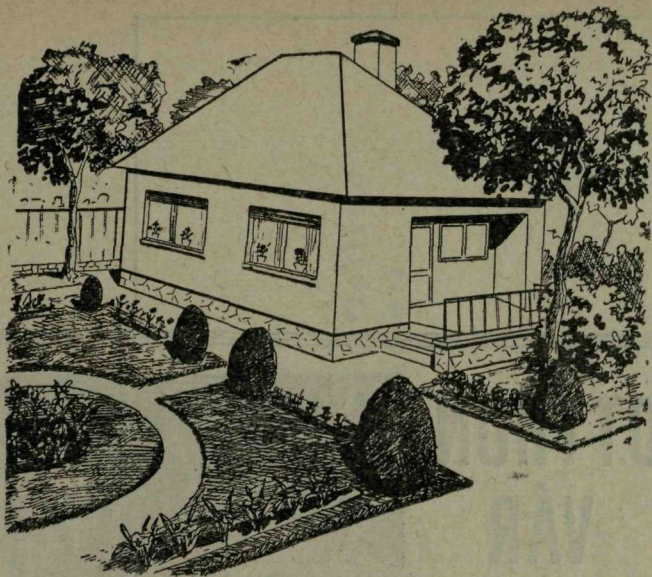
Átvevőhelyek a megye minden városában

Kérjük kedves ügyfeleinket, hogy tisztított ruháit a megadott időpontban üzleteinkben vegyék át.

Egy komplett ebéd ára 10 forint

**EBÉDELJEN A KIS TISZA
ÉTTEREMBEN**

Építtessen családi házat!

A SZOLNOKI ÉPÜLETKARBANTARTÓ KTSZ

vállal teljes kivitelezést,
vagy részleges munkák elvégzését, ács, asztalos, vil-
lanyszerelő, parkettás, lakatos, mázoló, szobafestő és
mindennemű javítási munkálatokat.

MEGRENDELÉSÉVEL KERESSE FEL SZÖVETKEZETÜNKET!

Szolnok, Ady Endre út 63.

**OTTHON
VÁR**

**EGY JÓ
KÖNYV**

**SZÉPIRODALMI ÉS SZAKKÖNYVEK NAGY VÁLASZTÉKA A
FÖLDMŰVESSZÖVETKEZETBEN**

**Jól jár, ha ruháit a Szolnoki Vörös Csillag
Ruházati KTSZ szalonjaiban készítteti**

FERFI MINŐSÉGI SZABÓSÁG:

Beloianisz u. 12., Csarnok tér 2.,
Magyar u. 6., Versegly u. 34., Temető u. 1.,
Állami Áruház Csarnok u. 2., Ságvári u. 10.,
Beloianisz u. 80.,
Zagyvarékas, Szabadság tér 11.

**NŐI FRANCIA MINŐSÉGI SZABÓSÁG ÉS
FÜZŐKÉSZÍTÉS**

Ságvári Endre u. 9.

NŐI ANGOL ÉS FRANCIA MINŐSÉGI SZABÓSÁG:

Beloianisz u. 23., Beloianisz u. 80.

Nyugodtan szórakozhat,

ha a régi és a közeljövőben lejáró tűzbiztosítását az Állami Biztosító Főigazgatósága által most bevezetett

épület- és háztartási általános

biztosításra átdolgoztatja. Az épület és háztartási általános biztosítás ugyanis lényegesen előnyösebb a régi rendszerű tűzbiztosításnál, mert kockázata kiterjed TŰZ, VILLÁMCAPÁS, ROBBANÁS, FÖLDRENGÉS, VIHAR, JÁRMŰVEK NEKIÜTKÖZÉSE, KŐ- ÉS FÖLDOMLÁS, BETÖRÉSES LOPÁS, RABLÁS, SZAVATOSSÁGI ÉS BALESETBIZTOSÍTÁSRA. ÜGYSZINTÉN VEZETÉKBŐL KIÖMLŐ VÍZ ÉS GŐZ ÁLTAL OKOZOTT KÁROKRA ÉS ÁLLATI ELHULLÁSRA.

Ezenkívül kártérítést nyújt az Állami Biztosító a biztosított személyek által a lakáson kívülre magukkal vitt személyi ingóságokra is 8000,— Ft összegig. Abban az esetben, ha a biztosított nem rendelkezik állattal, úgy az állatbiztosítás helyett a lakás összes helyisége ajtajainak és ablakainak üvegezésében törés vagy repedés folytán bekövetkezett károkra vonatkozik a kockázat.

A biztosítás évi díja legfeljebb 2 lakószobáig terjedően

120,— Ft

ha a lakószobák száma 2-nél több, vagy nem több ugyan, de a lakóépületben iparendély alapján iparüzemet folytatnak, vagy az épülettulajdonos 2 kh-nál kisebb földterületen gazdálkodik, az évi díj

150,— Ft

A fenti biztosítás díját csak a bérből, nyugdíjból, vagy saját iparüzésből élő családi háztulajdonosok fizethetik. Saját érdekében kérjük, hogy mielőbb dolgoztassa át régi rendszerű tűzbiztosítását a korszerű és sok kockázatot magábanfoglaló

épület- és háztartási általános biztosításra

Bővebb felvilágosításokat az Állami Biztosító helyi fiókjai körzetfelügyelői és helyi megbízottai nyújtanak.

ÁLLAMI BIZTOSÍTÓ
SZOLNOK MEGYEI IGAZGATÓSÁGA

**HA JÓL AKAR SZÓRAKOZNI,
KERESSE FEL AZ ALFÖLDI
ÉTTERMET!**

SZOLNOK, MAGYAR UTCA 7.

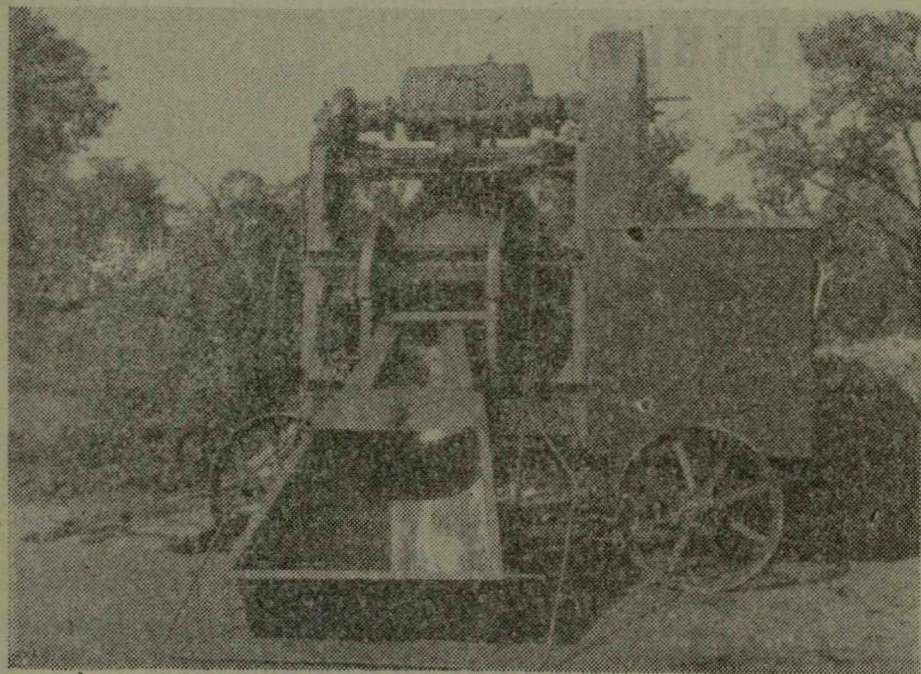
**ELSŐRENDŰ HÁZIAS ÉTELEK, KITŰNŐ
VÁLASZTÉKOS ITALOK (III. osztályú áron)**

**SZOLNOK VÁROS KEDVENC VACSORÁZÓHELYE!
SPORTOLÓK TALÁLKOZÓHELYE!**

**SPORTESEMÉNYEKRE, EBÉDRE, VACSORÁRA
MEGRENDELÉSEKET VÁLLALUNK!**

Telefon: 19-88.

**VÁLLALATOK, SZÖVETKEZETEK,
TSZ-EK FIGYELEM!**

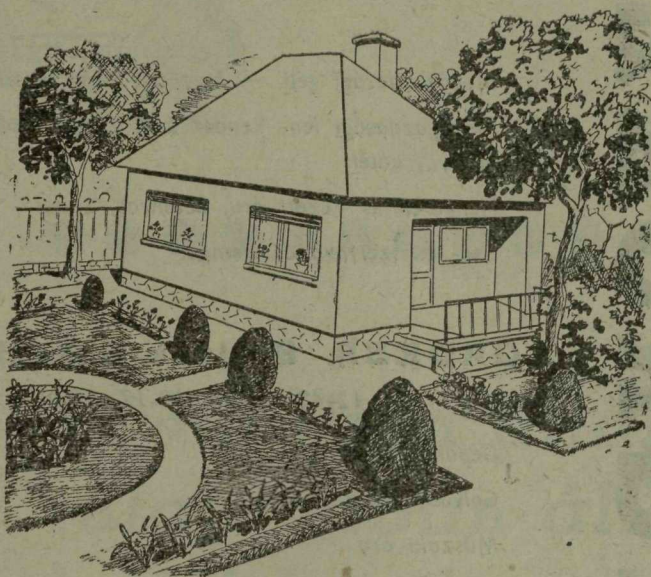

**ÉPITKEZÉSEIKHEZ HASZNÁLJANAK
BETON- ÉS HABARCSKEVERŐ GÉPET!**

Megrendelésre gyártja négyféle kivitelben a

TÖRÖKSZENTMIKLÓSI VASIPARI KTSZ

Törökszentmiklós, Kossuth Lajos u. 144.

Családiház építők

összes építőanyag szükségleteinek ütemes kiadását anyagbiztosítási megállapodással biztosítjuk!

Árukiadás a szerződéskötés sorrendjében!
Igyekezzen a megállapodást fiókjainknál
mielőbb megkötni!

Szolnoki Tüzép Vállalat

AGROKER

Mezőgazdasági gép — Mezőgazdasági szeráru

Mezőgazdasági len- kender áru, zsinog, zsák,
ponyva, kötél

Hengerelt és húzott áru, betonvas, huzal

Cső- és szerfavázis elemek

AGROKER, Szolnok, Rékasi út

Telefon: 11-99, 12-48, 13-86, 19-17, 29-28

Gépalkatrész

Golyóscsapágy

Műszaki áru

AGROKER (volt FÖMAV),

Szolnok, Újszászi út, Telefon: 19-77

Műtrágya

Növényvédőszer

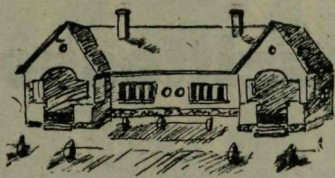
Állati tápszer

AGROKER (volt MÜNÖSZER),

Szolnok, Vörös Hadsereg útja

Telefon: 13-74

Mezőgazdasági Ellátó Vállalat
AGROKER

Vásároljon állami tulajdonban álló lakóházat!

10 százalék előretörlesztés, 25 éves részfizetési kedvezmény — készpénzfizetés esetén 25 százalékos engedmény — 5 évi adómentesség, szabadrendelkezésű, vagyonátruházási illeték alól mentes. —

Az ingatlanok lakott állapotban kerülnek eladásra —

Részletes felvilágosítást az

ORSZÁGOS TAKARÉKPÉNZTÁR
fiókjainál

Ruháit készíttesse

**a szolnoki
Ruházati
Vállalat**
**minőségi
részlegeiben**

Férfi szabóság

Ságvári u. 13., telefon: 17-92 és Martfűn

Női szabóság

Kossuth Lajos u. 23.

Szűcs részleg

Ságvári körút F épület (Piac tér).

Telefon: 12-44.

Hozott anyagból is vállalunk!